

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра економіки**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Ігор ВІНІЧЕНКО**
« ____ » _____ **2023 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
**на тему: Оцінка фінансових результатів та обґрунтування резервів
максимізації прибутку підприємства**

Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Іван ВЛАДІМІРОВ

**Науковий керівник,
к.е.н., доцентка**

Тетяна ГАЛАГАН

Дніпро – 2023

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Менеджменту і маркетингу
Кафедра: Економіки
Освітньо-професійна програма: «Економіка»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри _____
« _____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Владімірова Івана Андрійовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Оцінка фінансових результатів та обґрунтування резервів максимізації прибутку підприємства

Науковий керівник: Галаган Т.І., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «10» жовтня 2023 року № 3067

2. Термін подання здобувачем роботи: 11.12.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони та законодавчі акти України, річні звіти підприємства, району, статистична звітність, додаткові таблиці до річних звітів, наукова література.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методологічні основи фінансових результатів, формування прибутку та резервів його підвищення. 2. Аналіз сучасного стану фінансових результатів та прибутковості ПАФ «Восток». 3. Резерви максимізації прибутку підприємства в сучасних умовах господарювання.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансовий результат». Показники інтенсифікації виробничо-господарської діяльності підприємства. Динаміка та структура коштів підприємства. Джерела коштів підприємства. Аналіз та джерела ліквідності балансу. Умови перспективної ліквідності балансу. Аналіз фінансової незалежності та стійкості. Аналіз платоспроможності та ліквідності балансу. Показники рентабельності підприємства. Рейтингова оцінка фінансового потенціалу підприємства за фінансовими показниками. Вплив факторів на прибуток підприємства. Фінансові результати від реалізації продукції. Рентабельність впровадження посівів ріпаку.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання . 20.02.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми кваліфікаційного дослідження	лютий 2023 р.	
2	Підготовка теоретичного розділу	квітень - травень 2023 р.	
3	Збір вихідної інформації	вересень 2023 р.	
4	Робота над другим розділом	вересень 2023 р.	
5	Робота над третім розділом	жовтень 2023 р.	
6	Узагальнення висновків та пропозицій	листопад 2023 р.	
7	Оформлення дипломної роботи	грудень 2023 р.	

Здобувач (ка)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Оцінка фінансових результатів та обґрунтування резервів максимізації прибутку підприємства»

Кваліфікаційна робота магістра: 98 с., 5 рис., 38 табл., 3 додатки, 54 літературних джерела.

Об'єктом дослідження є процес діагностики фінансового стану та обґрунтування резервів максимізації прибутку підприємства.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методологічних і прикладних аспектів оцінки фінансових результатів та виявлення резервів максимізації прибутку.

Мета дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних, методичних та прикладних основ виявлення резервів підвищення прибутку на базі оцінки фінансових результатів.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у сфері визначення та аналізу фінансових результатів підприємства, встановлення повноти та якості формування фінансових результатів, виявлення спрямованості й рівня впливу окремих факторів на зміну показників прибутку, узагальнення методів визначення резервів покращення фінансових результатів. Для дослідження ключових питань використано нормативні та законодавчі документи, монографії та спеціальну літературу вітчизняних та закордонних авторів.

Під час написання кваліфікаційної роботи для вирішення поставлених задач застосовувались такі методи дослідження як: діалектичний, статистико-економічний, табличний, графічний, узагальнення та систематизації, аналітичного прогнозування та інші.

Основними джерелами інформації в аналізі фінансових результатів є фінансова звітність: форма № 1 "Баланс", форма № 2 "Звіт про фінансові

результати". Для пошуку резервів зростання фінансових результатів залучається інформація щодо рентабельності споріднених підприємств.

Обробку даних здійснено з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вдосконаленні теоретичних та методичних основ оцінки фінансових результатів з метою виявлення резервів максимізації прибутку.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є:

дістало подальший розвиток:

- теоретичне обґрунтування економічної сутності фінансових результатів, яка трактується як результат діяльності суб'єкту господарювання, розкриває всебічну характеристику усіх сторін фінансово-господарської діяльності підприємства за допомогою сукупності показників оцінки ресурсного, матеріального, виробничого, фінансового переважання;

- виділені економічні школи та теорії поняття фінансових результатів, а саме: класична, неокласична, кейнсіанська, неокейнсіанська, монетаристська, та узагальнені інтерпретації їх економічного змісту;

- досліджено фінансовий стан підприємства через систему показників на основі деталізованого аналізу результатів господарської діяльності через: аналіз структури коштів та їх джерел, аналіз ліквідності балансу та умови перспективної його ліквідності, аналіз платоспроможності балансу, які безпосередньо вказують на фінансовий стан і можливість максимізувати прибуток;

- доведено економічну ефективність впровадження нової культури – ріпаку, що дозволить підприємству раціоналізувати структуру сівозміни з подальшим покращенням якості ґрунтів, розширити асортиментний склад продукції, вийти на нові ринки реалізації та максимізувати розмір отриманого прибутку.

Розглянуті питання економічної сутності та інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Запропоновані напрями пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства у вигляді участі в програмах державної підтримки аграрних підприємств, впровадження вирощування нової агрокультури.

Результати практичних досліджень впроваджені в діяльність ПАФ «Восток» Криворізького району Дніпропетровської області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Фінансовий стан підприємства, прибуток, ліквідність, платоспроможність, фінансова незалежність, економічна ефективність, аналіз, фінансові результати, рентабельність, ефективність вирощування.

KEYWORDS

Financial condition of the enterprise, profit, liquidity, solvency, financial independence, economic efficiency, analysis, financial results, profitability, cultivation efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ТА РЕЗЕРВІВ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ	11
1.1 Сутність, значення та особливості формування фінансових результатів.....	11
1.2. Поняття прибутку та його роль у визначенні ефективності діяльності підприємства	15
1.3. Фактори та резерви підвищення прибутку підприємств	20
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ПРИБУТКОВОСТІ ПАФ «ВОСТОК».....	28
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.	28
2.2. Діагностика фінансових результатів діяльності підприємства	37
2.3. Фактори та резерви підвищення прибутку підприємства	55
Висновки до розділу 2.....	61
РОЗДІЛ 3. РЕЗЕРВИ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ ...	66
3.1. Резерви максимізації прибутку та їх оцінка	66
3.2. Обґрунтування заходів щодо підвищення фінансових результатів діяльності підприємства	72
3.3. Економічна ефективність впровадження запропонованих заходів	77
Висновки до розділу 3.....	82
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансовий результат будь-якого підприємства є найважливішим показником, який характеризує ефективність його діяльності та можливість його подальшого розвитку що дає змогу оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Величина фінансового результату створює запас фінансової стійкості. В сучасний період розвитку ринкової економіки та наявності великої кількості саме збиткових промислових підприємств формування та аналіз фінансового результату діяльності, зниження витрат та збільшення доходів, й збільшення прибутку, набуває особливої актуальності. Так, необхідність і значення аналізу фінансових результатів полягає в тому, що прибуток відображає кінцевий результат діяльності підприємства та є джерелом розширення виробництва та іншої діяльності, формування державного і місцевого бюджетів. Першочерговим завданням аналізу фінансових результатів є оцінювання їх складу, динаміки та структури та факторів, які впливають на їх формування.

Об'єктом дослідження є процес діагностики фінансового стану та обґрунтування резервів максимізації прибутку підприємства.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методологічних і прикладних аспектів оцінки фінансових результатів та виявлення резервів максимізації прибутку.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних, методичних та прикладних основ виявлення резервів підвищення прибутку на базі оцінки фінансових результатів.

Для досягнення поставленої мети встановлені і розв'язані наступні завдання:

- дослідити сутність, значення та особливості формування фінансових результатів;
- дослідити фактори та проаналізувати резерви підвищення прибутку;

- надати організаційно-економічну характеристику підприємства;
- провести діагностику фінансових результатів діяльності аграрної фірми;
- встановити фактори та резерви підвищення прибутку підприємства;
- обґрунтувати заходи підвищення фінансових результатів діяльності;
- довести економічну ефективність впровадження нової культури і вплив її культивування на максимізацію прибутку підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у сфері визначення та аналізу фінансових результатів підприємства, встановлення повноти та якості формування фінансових результатів, виявлення спрямованості й рівня впливу окремих факторів на зміну показників прибутку, узагальнення методів визначення резервів покращення фінансових результатів. Для дослідження ключових питань використано нормативні та законодавчі документи, монографії та спеціальну літературу вітчизняних та закордонних авторів.

Під час написання кваліфікаційної роботи для вирішення поставлених задач застосовувались такі методи дослідження як: діалектичний, статистико-економічний, табличний, графічний, узагальнення та систематизації, аналітичного прогнозування та інші.

Обробку даних здійснено з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вдосконаленні теоретичних та методичних основ оцінки фінансових результатів з метою виявлення резервів максимізації прибутку.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є:

дістало подальший розвиток:

- теоретичне обґрунтування економічної сутності фінансових результатів, яка трактується як результат діяльності суб'єкту господарювання, розкриває всебічну характеристику усіх сторін фінансово-

господарської діяльності підприємства за допомогою сукупності показників оцінки ресурсного, матеріального, виробничого, фінансового переважання;

- виділені економічні школи та теорії поняття фінансових результатів, а саме: класична, неокласична, кейнсіанська, неокейнсіанська, монетаристська, та узагальнені інтерпретації їх економічного змісту;

- досліджено фінансовий стан підприємства через систему показників на основі деталізованого аналізу результатів господарської діяльності через: аналіз структури коштів та їх джерел, аналіз ліквідності балансу та умови перспективної його ліквідності, аналіз платоспроможності балансу, які безпосередньо вказують на фінансовий стан і можливість максимізувати прибуток;

- доведено економічну ефективність впровадження нової культури – ріпаку, що дозволить підприємству раціоналізувати структуру сівозміни з подальшим покращенням якості ґрунтів, розширити асортиментний склад продукції, вийти на нові ринки реалізації та максимізувати розмір отриманого прибутку.

Розглянуті питання економічної сутності та інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Запропоновані напрями пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства у вигляді участі в програмах державної підтримки аграрних підприємств, впровадження вирощування нової агрокультури.

Результати практичних досліджень впроваджені в діяльність ПАФ «Восток» Криворізького району Дніпропетровської області.

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційної роботи полягає у розробці конкретних пропозицій щодо максимізації прибутку і можливості застосування наданих рекомендацій в діяльності ПАФ «ВОСТОК».

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були представлені на XI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції молодих вчених і здобувачів “Економічні проблеми

модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств”, яка проводилась в період 27-28 квітня 2023 р. (ДДАЕУ, 2023). Впровадження результатів конференції відбувалось шляхом їх оприлюднення під час проведення науково-практичних заходів.

Висновки наукового дослідження були узагальнені та надруковані у науковій статті "Інноваційні тренди розвитку суб'єктів агропромислового виробництва" у співавторстві з Гончаренко О.В., Бокоч О.В., Ненахова М.І. ("ЕКОНОМІКА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ" Том 15 Випуск 2/2023 – 55-61 с.). Розгляд рекомендацій, наданих у кваліфікаційній роботі, розглянуті на засіданні керівництва ПАФ «Восток» від 24 листопада 2023 р.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота складається з реферату, вступу, 3 розділів, висновків та пропозицій, переліку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 98 сторінках, містить 38 таблиць, 5 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел містить 54 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ТА РЕЗЕРВІВ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ

1.1 Сутність, значення та особливості формування фінансових результатів

Фінансові результати допомагають встановлювати зв'язок між різноманітними економічними показниками та підбивати підсумки діяльності підприємства, а також мають відображення ефективності в усіх напрямках. Також вони становлять основу для економічного розвитку, зміцнення відносин між партнерами у фінансовому аспекті. Фінансовий результат створює основу фінансування своєї діяльності [1].

Щоб максимізувати вигоди від фінансових результатів, напрямок діяльності в ринковій економіці включає стратегічне планування, ефективне управління ресурсами, аналіз конкурентного середовища та постійне вдосконалення процесів для забезпечення сталого та успішного розвитку бізнесу.

Отримання позитивного фінансового результату (прибутку) і є основною метою підприємств. Головним джерелом отримання задоволення потреб є прибуток.

Також варто зауважити, що прибуток - це основне джерело зростання ринкової вартості підприємств та забезпечення формування фінансових ресурсів щоб сприяти забезпеченню їх розвитку є основою розширення виробництва, механізмом захисту від банкрутства та основою економічного розвитку країни.

Позитивний прибуток забезпечує підприємству як стабільність, та й дозволяє мати фінансову незалежність.

Фінансові результати мають особливу важливість у будь-яких економічних відносинах, економісти продовжують вивчення прибутку оскільки існуючі теорії не мають єдиного визначення фінансового результату.

За весь період економічної науки в історії існує велика кількість різноманітних підходів до пояснення та визначення фінансових результатів. У цій таблиці розглянемо різні школи та теорії в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Інтерпретація економічного змісту різними економічними школами та теоріями [2]

Джерело	Інтерпретація економічного змісту
Класична економічна школа	Головна увага приділяється вільному ринку та його саморегулюванню. Фінансові результати оцінюються як ефективність ринкової системи.
Неокласична економічна школа	Основна увага приділяється раціональній поведінці людей та підприємств. Фінансові результати розглядають як результат найкращого рішення, прийнятих та однією та іншою стороною в умовах конкуренції на ринку.
Кейнсіанська економічна	Фінансові результати оцінюються в контексті загальної макроекономічної активності. Підкреслено роль держави у стабілізації економіки та регулюванні грошової маси.
Неокейнсіанська економічна	Розгляд фінансових результатів відбувається з урахуванням ринків, що у нестабільному становищі. Основна увага приділяється ролі довгострокових контрактів та інформаційної упередженості.
Монетаристська економічна	Розгляд фінансових результатів відбувається із боку фінансової політики. Ключова роль стабілізації економіки - це управління грошовою масою.

Економічні відносини прийняли інтенсивний розвиток у розумінні поняття "фінансові результати" у різних економічних школах та їх теорія. Аналізуючи визначення можна назвати перехід від розуміння як прибутку до розгляду із боку додаткової вартості яка створюється з допомогою праці найманих працівників.

Видатні економісти фінансового менеджменту та економічного аналізу почали більше уваги приділяти фінансовим результатам господарсько-підприємницької діяльності. З аналізу наукових праць можна дійти невтішного висновку, що поняття " фінансові результати " , проведене у табл. 1.2, трактування різне, але суть залишається однією і теж.

Підходи до визначення сутності поняття "фінансовий результат" можна згрупувати за трьома напрямками. Фінансові результати трактуються як:

- підсумки (результати діяльності підприємства);
- прибутки (збитки);
- збільшення (зменшення) капіталу.

Підсумовуючи наведені вище визначення, слід зазначити, що фінансовий результат - це підсумок діяльності підприємства, який визначається як різниця між сумою доходів і відповідною сумою витрат та виражається в абсолютній величині прибутку (збитку).

Проаналізувавши бази українського законодавства, бачимо, що воно не враховує сутність поняття "фінансові результати".

Характеристика фінансових результатів сприймається як абсолютна ефективність діяльності підприємства. Тому аналіз фінансових результатів, що оцінює досягнення кінцевої мети підприємства - прибутку, посідає чільне місце у комплексній системі економічного аналізу. Закон „Про підприємництво” визначає отримання прибутку як основну мету діяльності суб'єкта господарювання [13].

Основними цілями аналізу фінансових результатів є:

- Аналіз можливостей отримання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства та ринкової ситуації;
- систематичне управління процесом формування прибутку та змінами в його динаміці;
- визначення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на фінансові результати та оцінка якості прибутку.

Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансовий результат»

Джерело	Визначення
Вороніна О.О. [3]	Якісні характеристики фінансово-економічної діяльності, що зазвичай відображають результати відносин економічного характеру між підприємствами.
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. [4]	Суб'єкт господарювання має різницю між витратами та доходами підприємства за певний період часу.
Кондракова Н.П. [5]	Він відображає зміни у власному капіталі за певний період часу в результаті виробничої та фінансової діяльності підприємства.
Левицких О. О. [6]	Вартість власного капіталу суб'єкта господарювання може збільшуватись або зменшуватись та виникає в результаті операційної діяльності протягом звітного періоду.
Пипко В.А. [7]	Грошовий еквівалент результатів економічної діяльності.
Скалюк Р. В. [8,9]	Якісні та кількісні показники економічної діяльності компанії.
Білик Т.О. [11]	Різниця між загальними доходами та загальними витратами, якщо вона позитивна, являє собою додану вартість це і є основний критерій щоб оцінювати ефективність діяльності підприємства для його подальшого розвитку та джерелом фінансування поточної діяльності.
Кучеркова С.О. [12]	Результат кінцевої діяльності суб'єкта господарювання за звітний період, виражений у вигляді прибутку або збитку і визнаний у фінансовій звітності.

– визначення резервів для збільшення обсягу прибутку і підвищення рентабельності;

– для оцінки ефективності маємо використати можливості збільшення, підвищення прибутку та рівня рентабельності;

– розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності систем управління сніговим покривом [14].

Аналіз фінансової діяльності підприємства це результат визначення розвитку підприємства. З отриманих даних керівництво може остаточно

вирішити питання можливості введення нових видів продукції чи зміни структури виробництва, а інвестори - оцінити доцільність вкладення коштів у це підприємство [15].

Таким чином, необхідність організації аналізу фінансових результатів в сучасних умовах обумовлена об'єктивними потребами функціонування підприємства.

Аналіз займає центральне місце в процесі управління підприємством, тому організація аналізу фінансових результатів повинна бути такою, яка б забезпечувала ефективність усіх стадій аналітичної роботи, враховувала всі можливі зміни, що можуть відбутися, й сприяла б у виборі найефективнішого рішення, яке б відповідало цілям і стратегії розвитку підприємства. Зважаючи на це, сфера аналізу фінансових результатів потребує подальшого розгляду і вдосконалення.

1.2. Поняття прибутку та його роль у визначенні ефективності діяльності підприємства

Основою для сталого економічного розвитку умов ринку є показник прибутку, а саме показник фінансової результативності. Показником прибутку називають остаточний результат фінансової діяльності компанії.

Прибуток виробничого підприємства - це різниця між оборотом та собівартістю реалізованої продукції.

Різницею між загальним доходом від продажу товарів (торговою націнкою) та загальною вартістю проданих товарів називають прибутком торгівельного підприємства.

Тісно пов'язаним з ефективністю використання основного та оборотного фонду, матеріального та трудового ресурсу є прибуток.

Ключовим елементом у ринкових відносин є прибуток і він виконує певні функції:

1. Функція остаточного фінансового результату діяльності підприємства. Даний показник більш якісно відображає ефективність, обсяг і якість продукції, що випускається, стан і рівень собівартості. Виробнича та фінансова активність займає основне місце у показниках прибутку. Крім того, прибуток надає стимулюючий вплив на зміцнення комерційного розрахунку та стимулює збільшення виробництва [16].

Стимулюючу функцію прибутку, у цьому, що вона одночасно є як фінансовий результат, а й основний елемент фінансових ресурсів. Дотримання принципу самофінансування залежить від отриманого прибутку. Чистий прибуток, а саме його частка, яка залишається у компанії після того як сплачують податки та інші обов'язкові платежі, має бути достатньою для підтримки розширення виробничої діяльності, науково-технічного та соціального розвитку підприємства, а також для матеріального заохочення працівників.

Збільшення прибутку визначає зростання потенціалу підприємства, підвищує його ділову активність, забезпечує фінансову базу для можливості самофінансування, розширеного відтворення та вирішення соціальних та матеріальних потреб. Вона дозволяє здійснювати інвестиції у виробництво, тим самим сприяє розширенню та оновленню, впроваджувати інновації та вирішувати соціальні питання на підприємстві. Крім того, прибуток є ключовим фактором при оцінці потенційним інвестором можливостей компанії та є показником ефективного використання ресурсів. Таким чином, вона необхідна для оцінки діяльності фірми та її перспектив у майбутньому.

2. Прибуток є одним із джерел формування бюджетів різних рівнях. Вона надходить до бюджетів у формі податків, а також, поряд з іншими джерелами доходів, використовується для фінансування та задоволення суспільних потреб. Прибуток відіграє ключову роль у забезпеченні виконання державними органами своїх функцій, підтримці державних

інвестиційних, соціальних та інших програм, а також бере участь у формуванні бюджетних та благодійних фондів. Крім того, за рахунок прибутку здійснюється частка зобов'язань підприємства до бюджету, банкам, іншим компаніям і організаціям.

Багатоканальна величина прибутку набуває додаткового значення при переході економіки держави до принципів ринкового господарства. Це зумовлено тим, що підприємства, незалежно від форми власності (акціонерна, орендна, приватна та ін.), набувають фінансової самостійності, що дає їм можливість самостійно визначати цілі та обсяги спрямування прибутку. Щоб підприємству мати право для самостійного розподілення свого прибутку відповідно до встановлених пріоритетів треба сплатити податки та обов'язкові платежі.

Прагнення отримання прибутку стає основним чинником, спрямовуючи підприємство збільшувати обсяг виробництва, відповідальних споживачеві, і зниження витрат виробництва. У разі розвиненої конкуренції ці заходи як відповідають цілям підприємництва, а й сприяють задоволенню суспільних потреб. Прибуток для підприємця виступає як сигнал, що вказує на області, де можна досягти максимального приросту вартості, що стимулює інвестиції у відповідні галузі.

Також слід відзначити важливу роль збитків, які виявляють помилки та прорахунки у розподілі ресурсів, організації виробництва та просуванні продукції.

Прибуток, як головний результат підприємницької діяльності, не тільки задовольняє потреби самого підприємства, а й робить істотний внесок у загальнодержавні потреби. Тому важливо визначити структуру і склад прибутку підприємства.

Прибуток грає ключову роль формуванні фінансових ресурсів компанії. Від величини прибутку залежить операційна діяльність будь-якого підприємства. Вона є основним джерелом у розвиток компанії, підтримуючи її інвестиційну та інноваційну діяльність. Прибуток забезпечує

капіталовкладення в основні активи та збільшення оборотних коштів. Також вона необхідна для виплати дивідендів, що, своєю чергою, впливає на обсяг фінансових вкладень. За рахунок прибутку фінансуються витрати на соціальні потреби, сприяючи науково-технічному розвитку підприємства. Прибуток є джерелом задоволення матеріальних інтересів як співробітників, і власників компанії. Таким чином, прибуток є важливим елементом фінансових ресурсів компанії, забезпечуючи реалізацію основного принципу фінансування – самофінансування. Крім того, в умовах ринкової економіки прибуток, надходячи у вигляді податків до бюджетів, є основним джерелом накопичення та доповнення доходної частини державного та місцевого бюджетів.

Для досягнення визначних результатів своєї діяльності компанія має якісно керувати процесом формуванням прибутку, розподілом та використанням. Управління прибутком охоплює аналіз, планування та постійний пошук можливостей для її збільшення.

Аналіз прибутковості підприємства має стратегічне значення, оскільки він дозволяє виявити помилки у господарській діяльності, визначити резерви для збільшення прибутку та визначити напрями подальшого розвитку.

У завданні до якого входить аналіз результатів фінансової діяльності включають оцінку показників балансу і показників чистого прибутку, виявлення та оцінка факторів і впливів на прибуток, визначення і оцінка можливостей для збільшення доходів.

Істотну інформацію надає аналіз балансового прибутку, що включає прибуток від продажу продукції, робіт і послуг, прибуток від продажу активів, як є основними та іншого майна, а також результати фінансової діяльності від неробочих операцій.

Найбільша частка в структурі балансового прибутку підприємства - це доходи від продукції (робіт, послуг). Ця величина формується впливом трьох основних чинників: собівартості продукції, обсягу реалізації та рівня діючих цін на реалізовану продукцію.

Істотний вплив на фінансові результати має собівартість, що є одним із ключових факторів. У структурі ціни на продукцію їй відводиться значна частка, і зменшення собівартості за однакових умов суттєво сприяє збільшенню прибутку. Аналіз собівартості, пошук можливостей її зниження – основні завдання економічних підрозділів компаній. Однак через поточну інфляцію, зростання цін на первинну сировину та енергоресурси, а також обмеженість оборотних коштів, збільшення прибутку через зниження собівартості стає практично недосяжним.

Іншим фактором, що сприяє зростанню прибутку, є збільшення обсягу реалізації продукції. Для досягнення цієї мети підприємства мають розширювати виробництво, спрямовувати прибуток на придбання більш ефективного обладнання та освоєння нових технологій. Це потребує значних капітальних вкладень, і підприємства з достатніми ресурсами можуть суттєво збільшити прибуток. Однак для компаній, нездатних забезпечити достатню рентабельність інвестицій в умовах перевищення темпів інфляції, такі кроки складні.

Можна прискорити оборот оборотних коштів, щоб стимулювати зростання обсягів виробництва і продажів. Однак через високу інфляцію, яка швидко знецінює оборотні кошти, значна частина цих коштів може бути відволікала з обороту через неплатежі з боку покупців. Серед основних причин не платежів можна виділити нестабільне фінансове становище компаній, нестачу оборотних коштів, проблеми в роботі банківської системи, недорозвинення вексельного обігу та інше.

У разі стабільної економіки основним напрямом збільшення прибутку від продажу стає зниження матеріальних витрат. Розмір прибутку від продукції також залежить від нереалізованих залишків початку і поклада край звітний період. Затримка значних залишків на складах з різних причин може призвести до зменшення очікуваного прибутку. Ціни також впливають прибуток підприємства від продукції, у своїй установка вільних цін залежить від конкурентоспроможності продукції, попиту й пропозиції над ринком.

Позареалізаційні операції, такі як фінансові вкладення, можуть бути високоприбутковими. Сьогодні найбільш надійним способом фінансових вкладень вважається зберігання коштів на депозитних рахунках або придбання депозитних сертифікатів. Компанії, які вирішили здійснити фінансові вкладення, повинні ретельно оцінити ефективність таких вкладень, щоб уникнути втрат.

Мета будь-якої компанії – досягнення максимального прибутку. Планові заходи щодо збільшення прибутку мають бути передбачені у кожній компанії. Різні способи отримання прибутку включають в себе покращення якості виробленої продукції, збільшення виробництва, розширення асортименту, зниження витрат виробництва, створення конкурентоспроможних умов продажі та поширення ринку збуту.

Для оцінки співвідношення між фінансовим результатом та витратами використовують показники ефективності виробництва, які дозволяють визначитись з продуктивністю підприємства та стежити за її зміною у часі. Високий прибуток і рівень рентабельності свідчать про ефективність компанії та її фінансову стійкість. Таким чином відбувається аналіз потенціалу для збільшення прибутку і перевищення рентабельності є ключовими завданнями у сфері бізнесу.

1.3. Фактори та резерви підвищення прибутку підприємств

Ефективна діяльність підприємства – це здатність підприємства давати дохід. Є показники в певних пропорціях, які необхідні для успішної роботи компанії.

Вартість виробництва має перебувати у задовільному ставленні до обсягу реалізації, виручка – у прийнятному ставленні до вкладеного капіталу

тощо. буд. Це значною мірою визначає основні цінності прибуткової компанії.

На основі аналізу поточного стану цих критеріїв і тенденцій, що намітилися в їх зміні, розробляються необхідні заходи для стабілізації позитивних тенденцій або, навпаки, усунення негативних. Наприклад, у разі недостатнього прибутку звертається увага на необхідність збільшення обсягів продажів, зміну цін, інших факторів збуту, занадто високі витрати, низьку оборотність капіталу тощо. Справжні причини цих небажаних явищ можна визначити, проаналізувавши стан ключових показників. Загалом, прибутковість будь-якого підприємства можна оцінити за допомогою абсолютних і відносних показників.

Параметри першого ряду дозволяють оцінити зміни у величинах прибутку (бухгалтерського, чистого, нерозподіленого) за кілька років. Показники другої групи є різними співвідношеннями прибутку та витратами на капіталовкладення. Найчастіше перше відношення має назву рентабельності, в той час як друге можна називати показником прибутковості виробничої діяльності. У випадку під рентабельністю розуміється ставлення прибутку, прибутковість капіталу за конкретний період часу. Економічна сутність цього показника у тому, що він описує фінансовий результат у вигляді прибутку, одержувану власниками капіталу кожна витрачена гривня, будь то власні кошти чи позикові кошти, вкладений у підприємство, має свої варіанти використання. Залежно від цілей, форми залученого капіталу та напрямку інвестицій використовуються різні показники ефективності.

Рентабельність є ключовим показником фактичного стану формування прибутку та доходу підприємств. Особливо важливим він стає при порівняльному аналізі та фінансової оцінці компанії. У контексті аналізу виробництва, показник рентабельності використовуються як інструмент для формування інвестиційної політики та стратегій ціноутворення.

Доходи та рентабельність становлять основу забезпечення економічного зростання підприємства та укріплення його фінансової

стійкості. Показники рентабельності та доходів характеризують ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою та інвестиційною.

Показник рентабельності можна класифікувати за декількома категоріями:

1. Показник, що відображає рентабельність виробництва та інвестиційних проектів.
2. Показник, котрий оцінює ефективність у наданні послуг.
3. Показник, що вказує на доходність капіталу та його складових.

Усі ці параметри можуть бути розраховані на основі балансового прибутку, прибутку від реалізації продукції та чистого прибутку. У процесі виробничого циклу рівень рентабельності впливає ряд чинників. Їх можна поділити на зовнішні, пов'язані з впливом на діяльність підприємства ринку, держави, географічного положення, та внутрішні – виробничі та поза виробничі.

Поза виробничі фактори включають постачальницько-збутову діяльність, тобто своєчасність і як вартість транспортування до місця призначення впливає на взаємодію між підприємством, постачальниками та покупцями і т.п. наприклад, хімічної, машинобудівної та інших галузей, і спричиняють значні витрати, також відносяться до поза виробничих факторів. Сюди відносяться штрафи та санкції за несвоєчасність чи неточність виконання всіх обов'язків компанії, а також фінансова діяльність підприємства, тобто управління власним та позиковим капіталом на підприємстві, зайняття на фінансовому ринку та участь у роботі інших компаній.

Виділяють такі виробничі чинники, як наявність та використання засобів праці, предметів праці та трудових ресурсів. Зростання прибутку та рентабельності підприємства визначається переважно цими факторами, що впливають на ефективність їх використання пов'язуються процеси інтенсифікації виробництва. Підвищення прибутковості підприємства може

бути досягнуто за рахунок зниження витрат на виробництво продукції, основну частку яких на підприємстві займають матеріальні витрати.

Найбільш суттєво на зменшення собівартості одиниці продукції впливає скорочення імпортованих закупівель та заміна відповідних деталей та вузлів на комплектуючі вітчизняного виробництва з урахуванням того, що вітчизняні комплектуючі не поступатимуться за якістю іноземним аналогам. Одним з пріоритетних напрямів підвищення прибутковості підприємства є різні форми відтворення основних засобів, в результаті чого підвищується продуктивність праці робітників на основі скорочення витрат робочого часу на виконання елементів виробничого процесу. Внаслідок впровадження нового обладнання можна досягти скорочення кількості обслуговуючого персоналу.

Крім того, нове обладнання дозволить скоротити витрати електроенергії. Вплив виробничих факторів на результат діяльності можна розглядати з двох точок зору: в першу чергу, екстенсивний і як інтенсивний. Екстенсивні чинники пов'язані із регулюванням кількісних параметрів виробничого процесу, що включає в себе:

1. Варіацію обсягу та тривалості експлуатації засобів праці;
2. Модифікацію кількості вироблених одиниць;
3. Зміну кількості працівників та загального часу роботи, непродуктивних витрат живої праці (простої). Кількісна зміна виробничих факторів завжди повинна бути виправдана зміною обсягу продукції, що випускається, тобто підприємство має стежити за тим, щоб не знижувалися темпи приросту прибутку щодо темпів приросту витрат.

Інтенсивні виробничі фактори спрямовані на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів:

- підвищення якісних характеристик та продуктивності обладнання;

- використання прогресивних матеріалів, оптимізація технологічних процесів обробки та підвищення швидкості обороту матеріалів;
- підвищення кваліфікації персоналу, зниження трудової витрати на виготовлення продукції, удосконалення організаційної ефективності. В даний час підвищення прибутковості підприємства можливе через створення додаткової цінності бізнесу, продукції, послуг для клієнтів:
 - орієнтованості на споживачів продукції, формування та управління споживчою лояльністю;
 - з'ясування, аналіз причин невдоволення споживачів;
 - маркетингові рішення, встановлення довірчих відносин зі споживачами;
 - оцінка ефективності маркетингової діяльності.

Розробка, обґрунтування бізнес-плану, фінансових бюджетів підприємства завжди повинні відображати можливість підвищення прибутковості підприємства, включаючи прогнозну звітність про прибутки, збитки на підставі результатів аналізу, інших економічних розрахунків. Ухвалюючи рішення про використання доходів, підприємство має право виробляти закупівлю, модернізацію обладнання, проводити ремонт приміщень, виділяти кошти, отримані від основної діяльності, на соціальні потреби працівників.

Для управління доходами необхідно виявити чинники, які найбільше впливають на показники доходності. Для вивчення факторів, характер впливу яких на показник ефективності невідомий і не є постійним, можна скористатися кореляційно-регресійним аналізом.

Після відбору показників здійснюється аналіз значущості, величини та напрями впливу факторів на показники прибутковості підприємства, на основі якого приймаються управлінські рішення, спрямовані на розробку заходів щодо підвищення/зниження ступеня впливу значимих факторів на прибутковість діяльності підприємства.

Розроблені на основі кореляційно-регресійного аналізу заходи є більш обґрунтованими та їх реалізації з більшим ступенем ймовірності дозволить досягти мети підвищення прибутковості підприємства. Підтримка необхідного рівня доходності – об'єктивна закономірність нормального функціонування підприємства у умовах ринкової економіки. Систематичний недолік обсягу прибутку та його незадовільна динаміка свідчать про неефективність та ризикованість бізнесу, служать основною передумовою можливого банкрутства.

Отже, проведене у першому розділі дослідження, дозволяє зробити такі висновки.

Довгостроковий успіх підприємства – це стабільність на ринку. Для того щоб діяльність підприємства була успішною та розвинутою, вона повинна спочатку мати достатню стабільність фінансових доходів для виплати постачальникам, кредиторам, працівникам, місцевим органам влади та державі. Прибуток також необхідний після виконання зобов'язань, обсяг якого має бути, принаймні, не нижчим за запланований.

Збільшення прибутку та виручки, фактори які сприяють підвищенню прибутковості, стабілізації та зниженню ризику банкрутства, має сенс в певних межах, тому що, як правило, висока прибутковість ринкових позицій досягається в умовах з високим ризиком. Тут і зростає ймовірність збитків та банкрутства.

Успіх у підприємницької діяльності залежить від структури продукції та послуг, які виробляють та пропонують на ринку. Не тільки загальна величина витрат є важливою, а також взаємозв'язок між витратами(постійні, змінні), які визначають швидкість оборотності капіталу. Велике значення має для керівника має повний набір функцій на етапі свого життєвого циклу, і саме тут знаходиться компанія.

Прагнучи вирішити конкретні питання, що виникають і отримати експертну оцінку стану фінансів, керівник підприємства зазвичай дає свої власні відгуки, в результаті чого проводиться фінансовий та управлінський

аналіз. Як звичай, вони незадоволені розміром звітних показників, але очікують отримати конкретну оцінку достатності грошових ресурсів і співвідношень між власним та позиковим капіталом. При змінах ролі бухгалтерії, важливим стає не тільки поточний бухгалтерський облік та звітність, але й проведення аналіз стану фінансової діяльності для ефективного корпоративного управління. Нові вимоги адміністрації може виконати лише кваліфікований бухгалтер-аналітик, спроможний розуміти економічні аспекти підприємства та виявляти його слабкі місця, впровадити податкове планування на основі фінансової та бухгалтерської звітності.

Визначенням фінансового здоров'я підприємства є рівень організаційної системи обліку управління. Критерії оцінки господарської діяльності підприємства і фірм є прибутковість та ефективність відносно вкладених фондів. Якщо загальним показником економіки країни розглядається національний дохід, то найбільш точним виразом мети виробництва є критерій оптимальності для підприємства, то він не може абсолютно співпадати з таким самим критерієм для економіки в цілому. Ключовий принцип ефективності управління в умовах ринку економіки є різниця на різних рівнях у економічній системі. Тому так звана пропозиція "системи показників" нереалістична і неефективна.

Висновки до розділу 1

1. Отримання позитивного фінансового результату (прибутку) і є основною метою підприємств. Головним джерелом отримання задоволення потреб є прибуток.

2. Фінансові результати мають особливу важливість у будь-яких економічних відносинах, економісти продовжують вивчення прибутку

оскільки існуючі теорії не мають єдиного визначення фінансового результату.

3. Показниками фінансової результативності, що відображає загальну ефективність господарської діяльності підприємства, є показник прибутку, який є основою для сталого економічного розвитку підприємства в умовах ринкової економіки.

4. Основою для сталого економічного розвитку умов ринку є показник прибутку, а саме показник фінансової результативності. Показником прибутку називають остаточний результат фінансової діяльності компанії.

5. Тісно пов'язаним з ефективністю використання основного та оборотного фонду, матеріального та трудового ресурсу є прибуток.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ПРИБУТКОВОСТІ ПАФ «ВОСТОК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.

Приватна аграрна фірма «ВОСТОК» . Підприємство розташоване в с. Кам'янка Криворізького району Дніпропетровської області. Село Кам'янка розташоване на берегах річки Кам'янка (переважно на лівому березі). Типовим ґрунтом для даного району є чорнозем. Цей ґрунт має високу потенційну продуктивність і хороші характеристики. Рельєф мало хвилястої форми, крутизна схилів від 2 до 13 градусів. Середньорічна температура повітря становить +8,5°C. Середня температура липня +23-22 °С, а січня – -5 -6°C.

Діяльність підприємства регулюється Господарським Кодексом України, Кодексом законів про працю України, та іншим чинним законодавством.

Приватна аграрна фірма (ПАФ) – це комерційне підприємство, яке займається сільськогосподарською діяльністю. Вона створена приватними особами. Основна діяльність виробництво, переробка та збут сільськогосподарської продукції.

Підприємство займається виробництвом та реалізацією широкого спектру продукції (або послуг), що відповідає потребам ринку та сприяє економічному розвитку регіону.

Структура підприємства включає в себе керівництво підприємства, воно забезпечує ефективне управління всіма процесами та ресурсами, що сприяє досягненню поставлених цілей та завдань.

ПАВ «ВОСТОК» відіграє важливу роль в економіці регіону, створюючи робочі місця та сприяючи зростанню місцевого бюджету через

податки та інші внески. Підприємство також активно співпрацює з іншими організаціями та установами регіону, що сприяє розвитку партнерських відносин та підвищенню конкурентоспроможності.

Засновник – Нігай Станіслав Карпович. Директор – Цой Вадим Миколайович. Головний бухгалтер – Протасова Віта Анатоліївна.

Згідно Статуту підприємства дозволеними є такі види діяльності (згідно КВЕД):

Основний:

01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;

Інші:

- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;
- 10.41 Виробництво олії та тваринних жирів;
- 10.61 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;
- 47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами.

Основними видами діяльності ПАФ «ВОСТОК» є:

- Оптова торгівля зерновими та технічними культурами;
- Реалізація зернових та технічних культур;
- Вирощування зернових та технічних культур.

У підприємства є окремий баланс, розрахункові, валютні та інші рахунки з печаткою із своїм найменуванням, затверджений і зареєстрований в Державному сільськогосподарському реєстрі.

ПАФ «ВОСТОК» – це самостійний господарський об'єкт з правами і обов'язками юридичної особи, має право займатися господарською діяльністю, виходячи з цілей і завдань, складати договори, нести відповідальність.

Підприємство діє на принципах повного господарського розрахунку, самофінансування і окупності, забезпечує соціальний розвиток і стимулювання працівників за рахунок накопичених засобів, несе повну відповідальність за результати власної господарської діяльності і виконання покладених на себе зобов'язань перед постачальниками і споживачами, бюджетом, банками, а також перед трудовим колективом згідно чинному законодавству.

У ПАФ «ВОСТОК» налічується 5 робітників. Це директор, він же головний агроном. Займається захистом рослин, знищенням бур'янів, своєчасною передачею насіння в насінневу інспекцію для аналізу якості. Він робить все можливе для того, щоб досягти максимального врожаю. Головний агроном, перед початком посівної кампанії, робить прогнози, щодо майбутньої урожайності, а також що краще садити в цьому, чи майбутньому році.

Бухгалтер веде облік по відділу праці і заробітної плати. Він веде облік взагалі всієї діяльності підприємства.

Трактористи займаються обробкою землі перед посівом, самим посівом, збиранням сільськогосподарських культур.

ПАФ «ВОСТОК» спеціалізується на вирощуванні сільськогосподарських культур. Вирощують озиму пшеницю, ячмінь, соняшник (йому приділяють найбільше уваги). Поля оброблюються такою технікою, як МТЗ- 98 та МТЗ-192.

ПАФ «ВОСТОК» планує підвищувати врожайність, розширювати площі своїх земель за рахунок оренди.

Статутний капітал становить 21.8 тис. грн та не змінюється протягом років, що аналізуються, а саме 2020, 2021 та 2022 р.

Станом на кінець 2022 року на ПАФ «ВОСТОК» працює 5 робітників, загальна земельна площа складає 243 гектар, посівна площа складає 229,5 гектар та вважається маленьким підприємством.

Посівна площа під соняшником – 105 гектар, що становить 46,75% від загальної посівної площі, під пшеницею та ячменем – 64 та 60,5 гектар, що складає 27,88% та 26,36%. Таким чином, можна сказати, що соняшник є найпоширенішою культурою на яку припадає майже половина посівної площі.

Склад та структуру земельних угідь, а також показники землекористування розглянемо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Склад і структура земельних угідь, землезабезпеченість

Показники	2020		2021		2022		2022 у % до 2020
	га	%	га	%	га	%	
Загальна земельна площа	243	100	243	100	243	100	100
в т. ч.: с.-г. угіддя	243	100	243	100	243	100	100
з них: рілля	243	100	243	100	243	100	100
Посівна площа,	202	83,13	230	94,65	229,5	94,44	113,61
Коефіцієнт освоєння	1		1		1		100,0
Коефіцієнт розораності	1		1		1		100,0
Коефіцієнт використання ріллі	0,83		0,95		0,94		113,25
Кількість робітників, осіб	4		4		5		125
Землезабезпеченість, га	60,75		60,75		48,6		80,0

Аналіз складу і структури земельних угідь ПАФ «ВОСТОК» вказує, що вся площа підприємства складається із площі сільськогосподарських угідь, а саме ріллі. Протягом періоду дослідження площа підприємства стала, і складає 243 га. Протягом 3-х років з 2020 по 2022 роки дещо змінювалась площа під посівами – з 202 га в 2020 році, що складало 83,13% площі господарства, до майже 230 га в 2022 році, що складає 94,44%.

Оскільки вся площа ПАФ «ВОСТОК» складається із ріллі, коефіцієнт освоєння та коефіцієнт розораності дорівнюють 1. Коефіцієнт використання ріллі у звітному 2022 році дорівнює 0,94, і у порівнянні із базовим 2020 роком зріс на 13,25%. Слід зазначити, що у 2020 році під посівами було

зайнято лише 202 га через дефіцит на підприємстві техніки для обробітку ґрунту та збирання врожаю.

Землезабезпеченість підприємства складає 48,6 га на одного працівника, і за досліджуваний період знизилась на 20% через збільшення кількості працівників при постійному розмірі площі.

Для наочності результати дослідження зобразимо графічно на рис 2.1 (додаток А). Графік ілюструє склад і структуру земельних угідь та землезабезпеченість.

Для повного аналізу землекористування ПАФ «ВОСТОК» дослідимо показники ефективності використання землі (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Ефективність використання землі

Показники	На 100 га			2022 у % до 2020
	2020	2021	2022	
Натуральні, ц:				
пшениця	268,72	1139,67	948,15	352,84
ячмінь	478,6	1172,02	1039,51	217,20
соняшник	497,94	976,54	900,82	180,91
Вартісні, тис. грн.				
виручка від реалізації	435,8	1170,7	1010,21	231,81
прибуток (збиток)	-473,62	3,89	106,09	+579,71

Наведені розрахунки доводять, що збільшення залучення земель в господарський оборот сприяє збільшенню виробництва продукції. І це є природним екстенсивним фактором. В наступних наших розрахунках дослідимо саме динаміку урожайності культур, які вирощуються на підприємстві. По усім культурам виробництво продукції в розрахунку на 100 га ріллі збільшилось. Так, виробництво зерна пшениці зросло в 3,5 рази, ячменя – в 2,2 рази, соняшника – на 80%.

Людські ресурси є найважливішим елементом продуктивних сил, і тільки людські ресурси можуть розвиватись. Саме людський ресурс обладнаний унікальним потенціалом для самовдосконалення, і тому він

залишається ключовою продуктивною силою та джерелом розвитку науково-технічного прогресу у кожній галузі економіки країни.

У сільському господарстві земля, основні та оборотні активи, а також трудові ресурси складають загальний ресурсний потенціал будь-якого аграрного підприємства. Ефективність його використання визначає результати господарювання в даному секторі. Зокрема, успішна діяльність аграрного підприємства залежить від наявності необхідного професійного та кваліфікаційного складу працівників, а також від оптимальної кадрової структури.

Розрахунками таблиці 2.3 розглянемо показники наявності та ефективності використання трудових ресурсів в ПАФ «ВОСТОК».

Таблиця 2.3

Наявність та використання трудових ресурсів

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Середньорічна чисельність працівників, осіб	4	4	5	125
Ними відпрацьовано – всього, люд.-год.	7360	7460	9400	127,7
Відпрацьовано одним середньорічним працівником, люд.-год.	1840	1865	1880	103,0
Річний запас робочого часу, люд.-год.	7700	7700	9625	125,0
Коефіцієнт використання фонду робочого часу	0,96	0,97	0,98	102,1
Трудозабезпеченість, осіб	2	2	2	100,0
Річна продуктивність праці (за чистим доходом), тис. грн. / особу	264,75	711,2	490,96	185,44

Аналіз розрахунків в таблиці 2.3 доводить раціональність використання трудового потенціалу підприємства. Оскільки ПАФ «ВОСТОК» є малим підприємством, кількість працівників протягом тривалого періоду часу було 4 особи. В 2022 році для більш ефективного виконання виробничо-господарських процесів на підприємстві було прийнято на роботу ще одного працівника.

Коефіцієнт використання фонду робочого часу дорівнює 0,98 і свідчить про те, що працівники підприємства дещо не відпрацьовують річний нормативний час. Але поряд з цим спостерігається повільне зростання відпрацьовано часу одним середньорічним працівником.

1. Річна продуктивність праці (за чистим доходом) протягом періоду дослідження зросла на 85,44% і складає 490,96 тис. грн. на одного працівника. Саме цей показник вказує підвищення продуктивності праці підприємства в цілому та ефективність, зокрема на використання трудових ресурсів.

У сільському господарстві важливу роль відіграють засоби виробництва, такі як засоби та предмети праці. Ці елементи безпосередньо сприяють утворенню вартості готової продукції і, виступаючи як частина продуктивних сил, визначають рівень розвитку матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств.

Отже, успішність діяльності у сільському господарстві в значній мірі залежить від ефективного використання та структурної відповідності знарядь та предметів праці виробничому процесу. Це суттєво впливає на кінцеві результати суб'єктів господарювання в аграрній сфері.

Засоби виробництва, включаючи інструменти та предмети праці, представлені у вартісній формі разом із грошовими ресурсами, що обслуговують виробничий процес. Вони утворюють виробничі фонди, які є сукупністю засобів і предметів праці, виражених у грошовій формі та необхідних для здійснення виробництва.

Основні виробничі засоби беруть участь у різноманітних виробничих циклах і частинами переносять свою вартість на виготовлений продукт, зберігаючи при цьому свою натуральну форму під час використання. З іншого боку, оборотні виробничі активи повністю споживаються протягом кожного виробничого циклу, змінюючи свою натуральну форму і повністю передаючи свою вартість на вартість новоствореної продукції.

Обсяг виробництва продукції на підприємстві залежить не лише від наявності необхідних основних виробничих засобів та інших виробничих ресурсів, але й від ефективності їх використання.

Розглянемо більш детально забезпеченість та ефективність використання виробничих фондів в ПАФ «ВОСТОК» (Додаток Б).

Згідно даних Додатку Б Аналіз використання виробничого потенціалу підприємства свідчить, що протягом періоду дослідження було оцінено його рівень забезпеченості та ефективності підприємство придбало нову техніку для максимального забезпечення і технічного оснащення усіх бізнес-процесів. Так, залишкова вартість основних фондів за період нашого дослідження зросла в 25 разів. Вище в нашій роботі ми вже зазначали, що через відсутність достатньої кількості сільськогосподарської техніки у 2020 році підприємство було не в змозі виготовити достатньої кількості продукції і, отже, отримало збитки.

Саме через збільшення вартості основних засобів, що стоять на балансі підприємства, та постійній площі сільськогосподарських угідь і чисельності працівників показники фондозабезпеченості та фондоозброєності зросли на 34,7% та 7,7% відповідно. Завдяки оновленню основних засобів коефіцієнт зношення різко зменшується (на 78,12%), що є позитивною ознакою.

Далі проаналізуємо рівень використання оборотних активів ПАФ «ВОСТОК». Вартість оборотних активів на кінець 2022 року складає 1588,4 тис. грн., і за період нашого дослідження зменшилась на 9,84%. Через зростання виручки від реалізації продукції більш ніж вдвічі, зріс коефіцієнт оборотності оборотних активів і, відповідно, зменшився термін одного обороту з 600 днів до 233 днів. Така тенденція показників оборотності оборотних активів є позитивною і вказує на достатньо ефективне використання даної групи ресурсів та раціональну планову та управлінську діяльність на підприємстві.

Потенціал підприємства визначається передусім його здатністю до інтенсифікації виробництва та успішної реалізації конкурентоспроможної

продукції. Це вимагає не лише раціонального використання наявних ресурсів і можливостей, але й активного підходу до розвитку підприємства відповідно до стратегічних і тактичних цілей.

Інтенсифікація виробництва означає посилення продуктивності, оптимізацію процесів та максимізацію використання ресурсів. Підприємство повинно акцентувати свою увагу на підвищенні обсягів виробництва та ефективного використанні ресурсів, щоб забезпечити ефективне функціонування, відповідно до визначених стратегій та планів розвитку.

Основні показники виробничо-господарської діяльності ПАФ «ВОСТОК» розраховані в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Показники інтенсифікації виробничо-господарської діяльності підприємства

Показник	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Припадає на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.: – основних фондів	24,49	678,72	619,18	в 25 разів
Одержано на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.: – чистого доходу	436,8	1170,7	1010,21	231,28
– прибутку	-473,62	389,3	106,09	+579,71
Одержано чистого доходу: – на 1 люд.-год., грн.	143,89	381,34	261,15	181,49
– на 1 робітника, тис. грн.	264,75	711,2	490,96	185,44
Припадає на 1 га ріллі: – затрат праці, люд.-год.	30,29	30,7	38,68	127,7
Урожайність с.-г. культур, ц/га: – озима пшениця	36,3	45,4	38,9	107,16
– ячмінь озимий	27,5	44,5	38,0	138,18
– соняшник	14,7	22,6	21,0	142,86
Рівень рентабельності виробництва, %	-78,72	55,39	13,06	+91,78 в.п.
Рівень рентабельності продаж, %	-108,68	33,25	10,5	+119,18 в.п.

Досліджуючи показники інтенсифікації можна стверджувати, що виробничо-господарська діяльність ПАФ «ВОСТОК» протягом періоду нашого дослідження має позитивне зростання. З поширенням пандемії коронавірусу підприємство відреагувало частковим замороженням своєї діяльності. З часом приватна агрофірма почала стабілізуватись, придбала необхідну сільськогосподарську техніку, збільшила площі під посівами, намагаючись максимально засіяти свої угіддя, почала вживати заходи з підвищення урожайності культур.

Усі застосовані заходи призвели до зростання чистого доходу в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь майже в 2,5 рази, та дозволило вийти із збиткового стану і отримати прибуток в розмірі більше 106 тис. грн. на кожні 100 га. Акумулявання потенціалу підприємства призвело до зростання рівня рентабельності виробництва на 91,78 в.п. та рівня рентабельності продаж на 119,18 в.п.

Отже, провівши аналіз ресурсного потенціалу ПАФ «ВОСТОК» протягом 2020-2022 років можна стверджувати, що підприємство має добру матеріально-технічну базу, орієнтоване на вирощування прибуткових сільськогосподарських культур, володіє стабільною клієнтською базою для реалізації вирощеної продукції. Поряд з цим ми спостерігаємо пряму залежність результатів діяльності підприємства від мінливих умов ринку, соціальних та політичних ситуацій в країні. Це підтверджується зниженням прибутковості під час пандемії та війни в Україні. Однак керівництво підприємства додає максимум зусиль для виходу із кризових ситуацій.

2.2. Діагностика фінансових результатів діяльності підприємства

Поняття фінансового стану підприємства виникає у результаті відносин усіх складових фінансових системах та суб'єктів господарювання. Взаємодія виробничих та економічних факторів характеризується системою показників економічної діяльності, що відображаються у наявності, розподілі та використанні фінансових ресурсів. Також він має залежність від досягнень у виробництві, комерції та фінансово-господарській сфері стабільного виробництва, збуту і якості продукції є складовими стабільної фінансової діяльності підприємства. [17].

Економічна діяльність підприємств взаємопов'язана з фінансовою діяльністю, оскільки саме підприємство самостійно визначає напрямки інвестування, вид і масштаб продукції, а вартість залежить від технології виробництва і т.п. щоб отримати прибуток [18].

Фінансова підтримка економічної діяльності включає своєчасне оновлення та розширення технічно-матеріального ресурсу підприємства, що надає значний вплив на доступність людських ресурсів, продуктивність праці, результати підвищення продуктивності, економічної ефективності та на майбутній стратегічний розвиток підприємства.

Існує 3 види фінансового стану компанії: стабільний, нестабільний та кризовий. Здатність підприємств вчасно здійснювати платежі, розширювати діяльність і залучати кошти свідчить у тому, що фінансове становище стабільно. Стабільне фінансове становище має залежність від різних результатів, а саме від виробничій, комерційній та фінансової сфери діяльності підприємства [19].

Своєчасним виявленням та усуненням недоліків у фінансовій діяльності підприємства та аналіз можливостей для підвищення стійкості та ліквідності підприємства – це основна мета аналізу фінансового стану [20].

Платоспроможність, ліквідність і кредитоспроможність - це основні характеристики ділових партнерів, а також організацій, які прагнуть оцінити існуючих і потенційних кредиторів підприємства. Знання цих стандартів

ефективності дозволяє нам встановити період, протягом якого ми можемо виконувати наші фінансові зобов'язання перед іншими учасниками ринку.

Ліквідність підприємства характеризується відношенням вартості активів ліквіду (грошових коштів та їх еквівалентів, ринкових цінних паперів, дебіторської заборгованості) до короткострокових зобов'язань. Ліквідність характеризується здатністю підприємства швидко перетворювати активи в гроші, своєчасно покриваючи всі необхідні платежі. Під платоспроможністю підприємства розуміється здатність в повному обсязі своєчасно виконувати вимоги постачальника, обладнання та матеріалів відповідно до комерційного контракту, здатність погашати кредити, оплачувати персонал і здійснювати платежі до бюджету [21].

Показники ліквідності та платоспроможності розраховуються відповідно до даних бухгалтерського балансу і відображають відповідні характеристики фінансового стану за певний період часу. Кредитоспроможність виступає в якості складної категорії і визначає здатність підприємства погашати існуючі борги не тільки зараз, але і в майбутньому [22].

Для оцінки ліквідності та платоспроможності використовується аналіз ліквідності балансу який ґрунтується на порівнянні груп активів підприємств з різним рівнем ліквідності та окремих груп ресурсів формування капіталу з різними термінами погашення заборгованості.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі умови:

- 1) Найбільш ліквідні активи товаровиробника перевищують або дорівнюють його поточним зобов'язанням (поточним пасивам) ($A1 > ; = П1$);
- 2) Швидко реалізовані активи рівні короткостроковим пасивам чи більше ($A2 = ; > П2$);
- 3) повільно реалізовані активи рівні або більше довгострокових пасивів ($A3 = ; > П3$);

4) Важко реалізовані активи менші за постійні пасиви ($A4 < П4$).

Якщо виконуються перші умови, тобто. оборотні активи перевищують поточні зовнішні зобов'язання виробника, то виконується й остання умова. Якщо якийсь із перших трьох умов не виконується, це свідчить у тому, що фактична ліквідність відрізняється від абсолютної ліквідності по балансу [23].

Якщо показники ліквідності підприємства дуже високі і після погашення найбільш термінових зобов'язань залишаються вільні кошти, можна прискорити терміни розрахунків із банківськими установами, постачальниками і кредиторами.

На початковому етапі діагностики фінансових результатів діяльності ПАФ «ВОСТОК» проведемо аналіз активу та пасиву балансу. В таблицях 2.5, 2.6, 2.7 дослідимо структуру активу балансу за ступенем ліквідності.

Таблиця 2.5

Динаміка та структура коштів підприємства, 2020 рік

Активи	На початок 2020 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Кошти підприємства, всього	3204,4	100	1949,7	100	-1254,7	-
В т.ч.:	352,7	11,01	187,9	9,64	-164,8	-1,37
1. Необоротні активи						
2. Оборотні активи	2851,7	88,99	1761,8	90,36	-1089,9	+1,37
2.1. найбільш ліквідні	4,6	0,14	0,1	0,01	-4,5	-0,14
2.2. активи, що швидко реалізуються	251,3	7,84	253,9	13,02	+2,6	+5,18
2.3. активи, що повільно реалізуються	2595,8	81,01	1507,8	77,33	-1088,0	-3,67

Природньо, що найбільшу частку в структурі активу балансу займають саме оборотні активи (90,36%). Не дивлячись на зменшення вартості цієї

групи активів (-1090 тис. грн.), доля їх на кінець 2020 року зросла (+1,37в.п.). Поясненням цього є різке зменшення загального розміру активу балансу. Найбільш ліквідні активи та активи, що швидко реалізуються займають найменшу частку в структурі активу, але протягом 2020 року розмір швидкоореалізуємих активів поступово зростає.

Таблиця 2.6

Динаміка та структура коштів підприємства, 2021 рік

Активи	На початок 2021 р.		На кінець 2021 р.		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Кошти підприємства, всього	1949,7	100	3306,7	100	+1357,0	-
В т.ч.:						
1. Необоротні активи	187,9	9,64	1777,7	53,76	+1589,8	+44,12
2. Оборотні активи	1761,8	90,36	1529,0	46,24	-232,8	-44,12
2.1. найбільш ліквідні	0,1	0,01	192,1	5,81	+192,0	+5,80
2.2. активи, що швидко реалізуються	253,9	13,02	2,4	0,07	-251,5	-12,95
2.3. активи, що повільно реалізуються	1507,8	77,33	1334,5	40,36	-173,3	-36,97

З 2021 року тенденція в активі балансу позитивно змінюється. Збільшується вартість необоротних активів у вигляді основних засобів (+1589,8 тис. грн.) та зростає розмір найбільш ліквідних активів (грошових коштів) (+192 тис. грн.).

Таблиця 2.7

Динаміка та структура коштів підприємства, 2022 рік

Активи	На початок 2022 р.		На кінець 2022 р.		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Кошти підприємства, всього	3306,7	100	3110,0	100	-196,7	-
В т.ч.:						
1. Необоротні активи	1777,7	53,76	1521,6	48,93	-256,1	-4,83
2. Оборотні активи	1529,0	46,24	1588,4	51,07	+59,4	+4,83
2.1. найбільш ліквідні	192,1	5,81	282,3	9,08	+90,2	+3,27
2.2. активи, що швидко реалізуються	2,4	0,07	298,2	9,59	+295,8	+9,52
2.3. активи, що повільно реалізуються	1334,5	40,36	1007,9	32,41	-326,6	-7,95

В 2022 році розмір активу балансу дещо зменшився. Проте зростають оборотні активи, які є найбільш ліквідними. Так, на 59,4 тис. грн (+3,27 в.п.) збільшуються найбільш ліквідні активи – грошові кошти, та на 295,8 тис. грн. (+9,52 в.п.) зростає розмір активів що швидко реалізуються. Але слід зазначити, що до цієї групи відносить дебіторська заборгованість, отже, керівництву ПАФ «ВОСТОК» слід приділити більше уваги роботі із покупцями своєї продукції.

Аналогічно дослідимо пасив балансу (таблиці 2.8, 2.9 та 2.10)

Таблиця 2.8

Джерела коштів підприємства, 2020 рік

Пасиви	На початок 2020 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Джерела коштів, всього	3204,4	100	1949,7	100	-1255	-
В т.ч.:						
1. Джерела власних коштів	2410,1	75,21	1259,2	64,58	-1151	-10,63
2. Позикові кошти	1401,1	43,72	766,4	39,31	-634,7	-4,42
2.1. довгострокові	-	-	-	-	-	-
2.2. поточні	606,8	18,94	75,9	3,89	-530,9	-15,04
2.3. короткострокова	794,3	24,79	690,5	35,42	-103,8	10,63

кредиторська заборгованість						
-----------------------------	--	--	--	--	--	--

В 2020 році усі складові пасиву балансу зменшуються. Третину всього пасиву займала короткострокова кредиторська заборгованість.

Основним джерелом коштів підприємства є власний капітал, який на початок року становив 2410,1 тис. грн., а на кінець року – 1259,2 тис. грн., що на 1151 тис. грн. менше. Це свідчить про те, що підприємство відчуло фінансові труднощі та змушене було скоротити власні кошти.

Іншим джерелом коштів підприємства є позики. На початок року обсяг позикових коштів становив 1401,1 тис. грн., а на кінець року – 766,4 тис. грн., що на 634,7 тис. грн. менше. Це свідчить про те, що підприємство також було змушене скоротити позики.

Таблиця 2.9

Джерела коштів підприємства, 2021 рік

Пасиви	На початок 2021 р.		На кінець 2021 р.		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Джерела коштів, всього	1949,7	100	3306,7	100	+1357,0	-
В т.ч.:1.						
Джерела власних коштів	1259,2	64,58	2271,9	68,71	+1012,7	+4,13
2. Позикові кошти	766,4	39,31	1227,6	37,12	+461,2	-2,19
2.1. довгострокові	-	-	-	-	-	-
2.2. поточні	75,9	3,89	192,8	5,83	+116,9	+1,94
2.3. короткострокова кредиторська заборгованість	690,5	35,42	1034,8	31,29	+344,3	-4,13

З таблиці також видно, що обсяг поточних позикових коштів на кінець року становив 75,9 тис. грн., що значно менше, ніж на початок року (606,8 тис. грн.). Це свідчить про те, що підприємство намагалося зменшити свої поточні зобов'язання.

В 2021 році починають зростати усі джерела коштів ПАФ «ВОСТОК». Більше всього зростають саме джерела власних коштів, і збільшується їх доля в розділі балансу.

За 2022 рік продовжують збільшуватись джерела власних коштів, і зменшується розмір позикових коштів. Це вказує на зважену фінансову політику керівництва підприємства, спрямовану на досягнення сталого господарювання під час кризи в державі, а саме дії воєнного стану.

Таблиця 2.10

Джерела коштів підприємства, 2022 рік

Пасиви	На початок 2022 р.		На кінець 2022 р.		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Джерела коштів, всього	3306,7	100	3110,0	100	-196,7	-
В т.ч.:						
1. Джерела власних коштів	2271,9	68,71	2529,7	111,35	+257,8	+42,64
2. Позикові кошти	1227,6	37,12	650,0	52,95	-577,6	+15,83
2.1. довгострокові	-	-	-	-	-	-
2.2. поточні	192,8	5,83	69,7	36,15	-123,1	+30,32
2.3. короткострокова кредиторська заборгованість	1034,8	31,29	580,3	56,08	-454,5	+24,79

Наступним кроком проведемо аналіз ліквідності балансу за 3 роки нашого дослідження (таблиці 2.11, 2.12, 2.13).

Таблиця 2.11

Аналіз та джерела ліквідності балансу за 2020 рік

Актив		Пасив	
Найбільш ліквідні активи	0,1	Негайні пасиви	690,5
Активи, що швидко	253,9	Короткострокові пасиви	-

реалізуються			
Активи, реалізуються повільно	1507,8	Довгострокові пасиви	-
Активи, що важко реалізуються	187,9	Постійні пасиви	1259,2
Баланс	1949,7	Баланс	1949,7

Аналіз джерел ліквідності балансу за період дослідження доводить, що протягом 2020-2022 років на підприємстві не виконувалась перша умова абсолютної його ліквідності, а саме найбільш ліквідні активи підприємства значно менші за негайні пасиви.

Таблиця 2.12

Аналіз та джерела ліквідності балансу за 2021 рік

Актив		Пасив	
Найбільш ліквідні активи	192,1	Негайні пасиви	1001,5
Активи, що швидко реалізуються	2,4	Короткострокові пасиви	-
Активи, реалізуються повільно	1334,5	Довгострокові пасиви	-
Активи, що важко реалізуються	1777,7	Постійні пасиви	2205,2
Баланс	3306,7	Баланс	3306,7

Наступним етапом дослідження фінансового стану підприємства є розрахунок та аналіз фінансової незалежності та стійкості. Вони застосовуються для оцінки ступеня фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.13

Аналіз та джерела ліквідності балансу за 2022 рік

Актив		Пасив	
Найбільш ліквідні активи	282,3	Негайні пасиви	647

Активи, що швидко реалізуються	298,2	Короткострокові пасиви	-
Активи, реалізуються повільно	1007,9	Довгострокові пасиви	-
Активи, що важко реалізуються	1521,6	Постійні пасиви	2463
Баланс	3110,0	Баланс	3110,0

Показники фінансової стійкості вказують на оптимальне співвідношення власних і позикових коштів. В таблиці 2.14 розрахуємо показники фінансової незалежності і стійкості.

Таблиця 2.14

Аналіз фінансової незалежності та стійкості ПАФ «ВОСТОК»

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відповідність нормативу	2022 у % до 2020
Коефіцієнт автономії	0,65	0,67	0,79	>0,5	Відповідає, покращився	121,54
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,65	0,67	0,79	>0,7	Відповідає, покращився	121,54
Коефіцієнт заборгованості	0,55	0,48	0,26	0,5-10	Не відповідає, покращився	44,27
Коефіцієнт інвестування	0,15	0,81	0,62	1-2	Не відповідає, але покращився	413,33
Коефіцієнт маневреності	0,85	0,19	0,38	0,4-0,6	Відповідає, але погіршився	44,71
Питома вага залучених джерел коштів	0,35	0,33	0,21	<0,5	Відповідає, покращився	60,0

Аналіз фінансової незалежності та стійкості ПАФ «ВОСТОК» доводить мінливий з позитивно тенденцією фінансовий стан підприємства. Більшість

показників відповідають нормативному значенню і покращуються. Не відповідає нормативу але має позитивну тенденцію коефіцієнт інвестування основних засобів.

За допомогою матричного методу розглянемо умови ліквідності балансу (таблиці 2.15, 2.16, 2.17). Під ліквідністю балансу розуміють здатність підприємства швидко зосередити та спрямувати активи для оплати зовнішніх зобов'язань. Для цього потрібно, щоб активи підприємства перевищували суми довгострокових та короткострокових зобов'язань підприємства.

Таблиця 2.15

Умови перспективної ліквідності балансу за 2020 р.

Активи	2020	Більше, менше	2020	Пасиви
Сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються (гроші + цінні папери + строкова дебіторська заборгованість)	252,2	>	690,5	Зобов'язання (розд. III пасиву балансу, крім рр. 1660, 1665)
Запаси та витрати майбутніх періодів (рр. 1100, 1170, 1190 балансу)	1507,8	>	-	Довгострокові пасиви (зобов'язання) рр.1500-1515
Оборотні кошти (всі) (розд. II активу балансу)	1761,8	>	690,5	Короткострокові зобов'язання (розд. III пасиву балансу)
Необоротні активи (розд. I активу балансу)	187,9	<	1259,2	Постійні пасиви (розд. I пасиву балансу)

В балансі 2020 року виконуються не усі умови ліквідності. Зокрема сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються майже на третину менші за зобов'язання підприємства, а повинні бути більші.

Аналогічна ситуація із ліквідністю балансу в 2021 році. Сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються складають майже п'яту частину зобов'язань підприємства.

Таблиця 2.16

Умови перспективної ліквідності балансу за 2021 р.

Активи	2021	Більше, менше	2021	Пасиви
Сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються (гроші + цінні папери + строкова дебіторська заборгованість)	194,5	>	1034,8	Зобов'язання (розд. III пасиву балансу, крім рр. 1660, 1665)
Запаси та витрати майбутніх періодів (рр. 1100, 1170, 1190 балансу)	1334,5	>	-	Довгострокові пасиви (зобов'язання) рр.1500-1515
Оборотні кошти (всі) (розд. II активу балансу)	1529	>	1101,5	Короткострокові зобов'язання (розд. III пасиву балансу)
Необоротні активи (розд. I активу балансу)	1777,7	<	2205,2	Постійні пасиви (розд. I пасиву балансу)

Тільки в 2022 році забезпечуються усі умови ліквідності балансу.

Таблиця 2.17

Умови перспективної ліквідності балансу за 2022 р.

Активи	2022	Більше, менше	2022	Пасиви
Сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються (гроші + цінні папери + строкова дебіторська заборгованість)	580,5	>	580,3	Зобов'язання (розд. III пасиву балансу, крім рр. 1660, 1665)
Запаси та витрати майбутніх періодів (рр. 1100, 1170, 1190 балансу)	1007,9	>	-	Довгострокові пасиви (зобов'язання) рр.1500-1515
Оборотні кошти (всі) (розд. II активу балансу)	1588,4	>	647	Короткострокові зобов'язання (розд. III пасиву балансу)
Необоротні активи (розд. I активу балансу)	1521,6	<	2463	Постійні пасиви (розд. I пасиву балансу)

Наступним кроком в дослідженні фінансового стану ПАФ «ВОСТОК» проведемо аналіз показників платоспроможності та ліквідності балансу. Платоспроможність підприємства цікавить, насамперед, зовнішніх користувачів. Вони повинні бути впевнені, що підприємство здатне сплачувати по внутрішнім і зовнішнім зобов'язанням. Аналіз платоспроможності та ліквідності балансу проведемо в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

Аналіз платоспроможності та ліквідності балансу ПАФ «ВОСТОК»

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відповідність нормативу	2022 у % до 2020
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0013	0,99	4,05	0,2-0,35	Покращується	в 300 разів
Коефіцієнт (поточної) загальної ліквідності	0,37	0,18	0,9	≥ 1	Не відповідає, але покращився	243,91
Коефіцієнт покриття	2,55	1,39	2,46	2-2,5	Відповідає	96,22
Коефіцієнт критичної	0,37	0,44	0,9	1-2	Не відповідає, але	243,24

ліквідності					покращився	
Коефіцієнт покриття заборгованості за рахунок дебіторів	3,35	0,56	4,28	≥ 1	Відповідає, покращився	127,76

Аналіз платоспроможності та ліквідності балансу доводить, що за період дослідження усі коефіцієнти мають тенденцію до покращення і майже усі відповідають нормативним значенням. Скорегований коефіцієнт покриття, який має назву коефіцієнт критичної ліквідності дещо нижче нормативного значення, але протягом періоду нашого дослідження має стабільну тенденцію до покращення. Для розрахунку цього показника не враховуються такі активи як незавершене виробництво та деякі види запасів, які складно швидко реалізувати і на них потрібно більше часто. Це говорить про накопичення на підприємстві саме швидко ліквідних активів, і свідчить про успішне функціонування ПАФ «ВОСТОК».

Крім проведених розрахунків аналіз фінансового стану підприємства передбачає дослідження ефективності використання обігових коштів. Обігові кошти суб'єкту господарювання складаються із найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються. Проведемо більш детальний аналіз обігових коштів ПАФ «ВОСТОК» в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Аналіз ефективності використання обігових коштів підприємства

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів (активів)	0,46	1,73	1,57	341,30
Тривалість одного обороту	784,16	208,22	228,59	29,15
Коефіцієнт оборотності запасів	0,71	1,34	1,92	270,42
Середній період обороту запасів	505,23	268,99	187,25	37,06
Коефіцієнт обороту дебіторів	4,21	22,36	31,39	745,61

Середній термін оплати заборгованості дебіторів	85,59	16,10	11,47	13,40
Операційний цикл	590,82	285,09	198,72	33,63
Абсолютне прискорення (уповільнення)	-	-575,94	+20,37	-
Відносне вивільнення	1634,30	4390,24	3788,37	231,8

Розрахунки показників ефективності використання обігових коштів ПАФ «ВОСТОК» доводять, що оборотні активи підприємства використовуються раціонально. Коефіцієнт оборотності оборотних активів збільшується майже в 3,5 рази. Відповідно цьому знижується тривалість одного обороту. Якщо у кризовому для досліджуваного підприємства 2020 році тривалість обороту складала 745 днів, то через 3 роки цей показник дорівнює 229 днів.

Протягом року запаси підприємства повністю поповнюються майже 2 рази. Про це вказує коефіцієнт оборотності запасів, якій дорівнює 1,92. Період обороту запасів складає 188 днів, що зменшується протягом досліджуваного періоду майже втричі. І це є позитивною тенденцією.

Розрахунки з дебіторами також мають позитивну характеристику. Коефіцієнт обороту дебіторів дорівнює 31,39 і означає, що протягом року дебітори 31 раз повністю сплачують свої борги перед підприємством.

Така категорія, як рентабельність визначається економічною ефективністю виробництва, виходячи з якої, підприємство повністю відшкодовує витрати на виробництво за рахунок доходів (реалізація продукції) забезпечуючи прибуток як основне джерело розширеного відтворення [25].

Характеристика рентабельності є важливою характеристикою факторного середовища у формуванні прибутку (доходу) господарства. Тому вона вивчається як основний елемент порівняльного аналізу та оцінки фінансового стану підприємств.

Розглянемо види рентабельності ПАФ «ВОСТОК» у таблиці 2.20. Дані таблиці 2.20. доводять, що за усіма видами рентабельності підприємство погіршило результати своєї діяльності.

Усі показники рентабельності протягом періоду дослідження зростають. І це природньо, оскільки в базовому 2020 році підприємство мало збиток. Рентабельність власного капіталу дорівнює 11 копійок прибутку на кожну гривню власного капіталу. Загальний приріст цього коефіцієнта складає 60 копійок з урахуванням 49 копійок збитку в 2020 році. Але якщо порівнювати з прибутковим 2021 роком, то коефіцієнт рентабельності власного капіталу зменшився на 44 копійки прибутку на кожну гривню власного капіталу.

Таблиця 2.20

Показники рентабельності підприємства

Показник	2020	2021	2022	Відхилення, +/-
<i>Рентабельність інвестицій (капіталу)</i>				
Коефіцієнт рентабельності активів (всього капіталу)	-0,45	0,36	0,08	+0,53
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,49	0,55	0,11	+0,6
<i>Рентабельність продажів</i>				
Коефіцієнт рентабельності реалізації 1 (валова рентабельність продаж)	-0,89	0,3	0,34	+1,23
Коефіцієнт рентабельності реалізації 2 (операційна рентабельність продажу)	-0,32	0,6	0,54	+0,86
Коефіцієнт рентабельності реалізації 3 (чиста рентабельність продажу)	-1,09	0,33	0,11	+1,2
<i>Рентабельність виробничої діяльності</i>				
Валова рентабельність виробництва	-1,05	0,98	0,71	+1,76
Чиста рентабельність виробництва	-0,79	0,55	0,13	+0,92

Аналогічна тенденція із коефіцієнтом рентабельності усіх активів ПАФ «ВОСТОК». На 1 грн. всього капіталу підприємства припадає 8 копійок прибутку. Загальний приріст показника складає 53 копійки прибутку.

Коефіцієнт рентабельності продаж за валовим прибутком дорівнює 0,34, за операційним прибутком – 0,54, а за чистим прибутком – 0,11. Зростання даного показника складає 1,23, 0,86 та 1,2 відповідно.

Чиста рентабельність виробництва суттєво менша за валову. Це говорить про велику долю фінансових та інших витрат, що впливає на зменшення валового прибутку.

Провівши детальний аналіз фінансових результатів діяльності ПАФ «ВОСТОК» можна визначити рівень його фінансового потенціалу. Для цього зведемо в таблицю 2.21 основні фінансові показники.

Таблиця 2.21

Рейтингова оцінка фінансового потенціалу підприємства за фінансовими показниками

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,65	0,67	0,79	121,54
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,37	0,18	0,9	243,91
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,37	0,44	0,9	243,24
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0013	0,99	4,05	в 300 разів
Рентабельність усіх активів	-0,45	0,36	0,08	+0,53
Рентабельність власного капіталу	-0,49	0,55	0,11	+0,6
Ефективність використання активів у процесі виробництва продукції (валова рентабельність виробництва)	-1,05	0,98	0,71	+1,76

Рентабельність виробничої діяльності також можна розрахувати за валовим прибутком та за чистим прибутком. Валова рентабельність

виробництва дорівнює 71 копійка валового прибутку на кожну гривню повної собівартості виробленої продукції. Порівнюючи цей показник з прибутковим 2021 роком можна стверджувати, що темпи зростання прибутку більші за темпи зростання витрат на виробництво та реалізацію продукції. Отже і коефіцієнт цей знизився не суттєво – на 27 копійок прибутку.

Зведемо отримані коефіцієнти в рівні фінансового потенціалу (таблиця 2.22).

Згідно таблиці 2.22 можна зробити висновок, що за період з 2020 року по 2022 рік підприємство значно покращило свій фінансовий стан. З низького рівня фінансового потенціалу воно перейшло в середній та, по деяким показникам, у високий рівні.

Таблиця 2.22

Рівні ФПП за фінансовими показниками

Найменування показника	2020	2021	2022
Рівень ФПП			
Коефіцієнт фінансової незалежності	Високий	Високий	Високий
Коефіцієнт загальної ліквідності	Низький	Низький	Середній
Коефіцієнт термінової ліквідності	Низький	Середній	Високий
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Низький	Середній	Високий
Рентабельність усіх активів	Низький	Високий	Високий
Рентабельність власного капіталу	Низький	Високий	Середній
Валова рентабельність виробництв	Низький	Високий	Високий

Це ще раз підтверджує фінансову стабільність діяльності підприємства, але залежність його від мінливих умов зовнішнього середовища.

2.3. Фактори та резерви підвищення прибутку підприємства

Прибутком називають різницю між доходом від будь-якої діяльності та витратами на цю діяльність.

Можна сміливо сказати, більшість напрямів у економічній науці однак розглядає механізми формування та розподілу прибутку, не даючи у своїй однозначних практичних рецептів найуспішнішого способу діяльності.

Ймовірно, єдине в чому сходяться прихильники всіх економічних теорій, це спосіб вважати доходи, витрати і прибуток у грошових одиницях і визнання того факту, що будь-яка господарська діяльність витрати на яку загалом перевищують доходи від неї не має економічного сенсу [24].

Прийнято розрізняти такі види прибутку:

- Бухгалтерський прибуток – це певна сума між грошовими надходженнями, які згідно з правилами бухгалтерського обліку, вважаються доходом від діяльності, та витратами, які за цими ж правилами, слід вважати витратами;
- Економічний прибуток – менш чіткий показник, заснований, значною мірою, як даних обліку, а й у експертних оцінках. Такі оцінки можуть включати: невраховані в бухобліку витрати, вартість можливих ризиків і додаткових можливостей, втрачену вигоду, інакше економічні витрати, тобто. передбачуваний результат від використання коштів якимось іншим способом;
- Валовий (загальний) прибуток – сума доходу (виручка від операції) з відрахуванням витрат, тобто. собівартості цієї операції. Обчислюється тим самим способом, як і бухгалтерський прибуток;

- Операційний прибуток – показник подібний з наведеним вище, проте з виручки прийнято віднімати як собівартість конкретного впливу, а й операційні витрати (ОВ), тобто. деякі поточні витрати на основну діяльність;
- Чистий прибуток – залишок від суми доходу після виплати всіх витрат, у тому числі податків та відрахувань від прибутку [25].

Для комерційної організації прибуток є обов'язковою метою. Для підприємства має значення планований прибуток як орієнтир для складання проміжних планів: постачання, виробництва, складування, транспортування, реалізації та ін. На наступному етапі економічного циклу фактично отриманий прибуток необхідно розподілити відповідно до цілей підприємства та умов, що склалися.

Наступним кроком проведемо аналіз динаміки прибутку ПАФ «ВОСТОК» від здійснення своєї господарської діяльності (таблиця 2.23).

Результати розрахунків доводять, що протягом періоду дослідження чистий дохід від реалізації продукції зростає значно швидше за собівартість реалізованої продукції. Відповідно зростає прибуток від реалізації. Однак слід зауважити, що підприємство гостро реагує на умови зовнішнього середовища.

Таблиця 2.23

Динаміка прибутку від виробничої діяльності ПАФ «ВОСТОК»

Роки	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.	Рівень рентабельності виробництва, %
2020	1462,0	1059,0	-403,0	-0,28
2021	1708,3	2844,8	1136,5	0,67
2022	1973,5	2454,8	481,3	0,24
2022 у % до 2020	134,99	231,80	884,30	0,52

Для наочності результати дослідження зобразимо графічно на рис 2.2 (додаток В). Графік ілюструє динаміку прибутку від виробничої діяльності ПАФ «ВОСТОК».

Далі розглянемо показники динаміки прибутку (таблиця 2.24).

Таблиця 2.24

Показники динаміки прибутку за 2020-2022 рр.

Рік	Прибуток, тис. грн.	Абсолютний приріст, тис. грн.		Темп (коефіцієнт) зростання,		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1% приросту
		баз.	лан.	баз.	лан.	баз.	лан.	
2020	-403,0	-	-	-	-	-	-	-
2021	1136,5	1539,5	1539,5	-	-	-	-	-
2022	481,3	884,3	-655,2	-	0,42	-	42,35	15,47

В наведених розрахунках ми можемо порівнювати лише останні 2 роки (2021 р. та 2022 р.), оскільки у 2020 році підприємство мало збиток у розмірі 403 тис. грн. За ланцюговим методом абсолютний приріст в 2021 році складає 1539,5 тис. грн, а в 2022 році абсолютний приріст дещо зменшився. Абсолютне значення 1% приросту склав майже 15,5 тис. грн.

Кожне явище зазнає впливу різних факторів. В умовах ринкової економіки на прибуток підприємства впливають такі фактори як природні умови, державне регулювання, кон'юнктура ринку, конкуренція, інфляція, структура продукції і її якість, обсяги реалізації та інші. Але найвагомими факторами, все ж таки, є собівартість і ціна. В таблиці 2.25 дослідимо вплив факторів на зміну прибутку продукції, яка вирощується на підприємстві.

Таблиця 2.25

Вплив факторів на прибуток підприємства, тис. грн.

Показники	2021 рік	Фактична реалізація в цінах 2021 року	2022 рік
Собівартість продукції	1708,3	1864	1973,5
Виручка від реалізації	2844,8	2571	2454,8
Прибуток (+), Збиток (-)	+1136,5	+707,0	+481,3

Загальне відхилення прибутку (+/-), тис. грн.	x	x	-655,2
у тому числі за рахунок зміни:	x	x	x
1) обсягу реалізації продукції	x	x	-429,5
з нього за рахунок:	x	x	x
а) кількості продукції	x	x	-109,38
б) структури продукції	x	x	-320,12
2) реалізаційних цін	x	x	-116,2
3) повної собівартості продукції	x	x	-109,5

Отже, розрахунок впливу факторів на прибуток підприємства від виробничої діяльності вказує, що протягом останніх років дослідження прибуток ПАФ «ВОСТОК» зменшився на 655,2 тис. грн. Причому найбільше на зменшення прибутку вплинуло саме зменшення обсягів реалізації продукції (-429,5 тис. грн.), серед якої за рахунок зміни структури продукції прибуток зменшився на 320,12 тис. грн., а за рахунок кількості продукції що реалізується – на 109,38 тис. грн. За рахунок цін реалізації прибуток зменшився на 116,2 тис. грн., а за рахунок зростання повної собівартості продукції – на 109,5 тис. грн.

Для підтвердження отриманих даних в наступних таблицях розглянемо ефективність виробництва продукції по тим культурам, які вирощуються в ПАФ «ВОСТОК». В таблиці 2.26 розглянемо економічну ефективність вирощування пшениці озимої.

Таблиця 2.26

Економічна ефективність вирощування пшениці озимої

Озима пшениця	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Посівна площа, га	18	61	59	327,78
Валовий збір, ц	653	2769,4	2304	352,83
Урожайність ц/га	36,3	45,4	38,9	107,16
Витрати на виробництво	280,65	37,88	135,3	48,21

продукції всього, тис. грн.				
Товарна продукція, ц	653	155	277	42,42
Рівень товарності, %	100,0	10,0	10,0	-90,00 в.п.
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	334,1	104,78	208,58	62,43
Ціна 1 ц, грн.	511,64	676,01	753,0	147,17
Прибуток всього, тис. грн.	53,45	66,9	73,28	137,10
- прибуток на 1 ц, грн.	81,85	24,16	31,81	38,86
- прибуток на 1 га, грн.	2969,44	1096,72	1242,0	41,83
Рівень рентабельності, %	19,05	176,61	54,16	+35,11 в.п.

З розрахунків таблиці видно, що вирощування озимої пшениці в ПАФ «ВОСТОК» є прибутковим. Навіть при зменшенні рівня товарності зерна підприємство отримує прибуток і рівень рентабельності виробництва складає 54,15%. За досліджувані роки цей показник зростає на 35,11 в.п.

Прибуток в розрахунку на 1 ц виробленої продукції складає 31,81 грн., а в розрахунку на 1 га посівів пшениці – 1242,0 грн. Протягом трьох років ці показники прибутку зменшуються відповідно на 61,14% та 58,14%. Вважаємо що це сталося через суттєве зменшення рівня рентабельності.

В таблиці 2.27 аналогічно розглянемо економічну ефективність вирощування озимого ячменю.

На відміну від озимої пшениці вирощування ячменю є неприбутковим. Протягом всього періоду дослідження від вирощування цієї зернової культури підприємство має збитки. Але варто зазначити, що і рівень товарності цієї культури замалий і дорівнює від 11,2% у 2020 році до 13,4% у 2022 році.

Таблиця 2.27

Економічна ефективність вирощування ячменя озимого

Ячмінь озимий	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Посівна площа, га	42	64	66,5	158,33
Валовий збір, ц	1163	2848	2526	217,20
Урожайність ц/га	275	44,5	38,0	13,82

Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	380,22	199,54	468,9	123,32
Товарна продукція, ц	130	173	338,5	260,38
Рівень товарності, %	11,2	6,08	13,4	+2,2 в.п.
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	47,02	70,67	156,2	332,20
Ціна 1 ц, грн.	361,80	408,60	461,40	127,53
Прибуток всього, тис. грн.	-333,2	-128,87	-134,16	40,26
- прибуток на 1 ц, грн.	-286,50	-45,25	-53,11	18,54
- прибуток на 1 га, грн.	-7933,0	-2013,59	-2017,0	25,43
Рівень рентабельності, %	-87,63	-64,58	-28,61	+59,02 в.п.

В розрахунку на 1 ц виробленої продукції збиток складає 53,11 грн., а в розрахунку на 1 га посівів ячменю – 2017,0 грн. Протягом трьох років показники збитку зменшуються на 81,46% та 74,57% відповідно.

Аналогічно дослідимо економічну ефективність вирощування соняшнику (таблиця 2.28).

Вирощування соняшнику також є прибутковим як і вирощування пшениці озимої. Прибуток в розрахунку на 1 ц насіння складає 247,68 грн., і за три роки дослідження зростає майже в 2,5 рази. В розрахунку на 1 га посівів прибуток складає 5213,3 грн., і зріс майже в 3,5 рази. Рівень рентабельності вирощування цієї культури дорівнює 35,03% і зростає на 19,64 в.п.

Слід зазначити, що рівень товарності соняшника коливається протягом періоду дослідження, і у 2022 році складає 77%. Протягом років рівень товарності зменшується на 22,0 в.п.

Таблиця 2.28

Економічна ефективність вирощування соняшнику

Соняшник	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Посівна площа, га	82	105	104	126,83
Валовий збір, ц	1210	2373	2189	180,91

Урожайність ц/га	14,7	22,6	21,0	142,86
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	801,13	1470,88	1547,84	193,21
Товарна продукція, ц	665,5	2325,5	1685,5	253,27
Рівень товарності, %	55	98	77	-22,0 в.п.
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	677,88	2669,35	2090,02	308,32
Ціна 1 ц, грн.	1018,60	1147,86	1240,0	121,74
Прибуток всього, тис. грн.	123,25	1198,47	542,18	439,90
- прибуток на 1 ц, грн.	101,86	505,04	247,68	243,16
- прибуток на 1 га, грн.	1503,0	11414,0	5213,30	346,85
Рівень рентабельності, %	15,385	81,48	35,03	+19,64 в.п.

Проведені розрахунки в таблицях 2.26, 2.27 та 2.28 підтверджують дані, отримані нами при дослідженні факторів впливу на прибуток. Найбільше прибуток зменшився саме через зменшення кількості та структури продукції, яка реалізується. Також вагомим фактором зниження прибутку є суттєве підвищення повної собівартості продукції.

Висновки до розділу 2

2. Аналіз ресурсного потенціалу ПАФ «ВОСТОК» вказує, що вся площа підприємства складається із площі сільськогосподарських угідь, а саме ріллі. Збільшення залучення земель в господарський оборот сприяє збільшенню виробництва продукції. І це є природним фактором. По усім культурам виробництво продукції в розрахунку на 100 га ріллі збільшилось. Так, виробництво зерна пшениці зросло в 3,5 рази, ячменя – в 2,2 рази, соняшника – на 80%.

3. Оскільки ПАФ «ВОСТОК» є малим підприємством, кількість працівників протягом тривалого періоду часу було 4 особи. В 2022 році для більш ефективного виконання виробничо-господарських процесів на підприємстві було прийнято на роботу ще одного працівника. Річна продуктивність праці (за чистим доходом) протягом періоду дослідження зросла на 85,44% і складає 490,96 тис. грн. на одного працівника. Саме цей показник вказує підвищення продуктивності праці підприємства в цілому та ефективність, зокрема на використання трудових ресурсів.

4. Аналіз використання виробничого потенціалу підприємства свідчить, що протягом періоду дослідження було оцінено його рівень забезпеченості та ефективності підприємство придбало нову техніку для максимального забезпечення і технічного оснащення усіх бізнес-процесів. Також тенденція показників оборотності оборотних активів є позитивною і вказує на достатньо ефективне використання даної групи ресурсів та раціональну планову та управлінську діяльність на підприємстві.

5. Досліджуючи показники інтенсифікації можна стверджувати, що виробничо-господарська діяльність ПАФ «ВОСТОК» протягом періоду нашого дослідження має позитивне зростання. З поширенням пандемії коронавірусу підприємство відреагувало частковим замороженням своєї діяльності. З часом приватна агрофірма почала стабілізуватись, придбала необхідну сільськогосподарську техніку, збільшила площі під посівами, намагаючись максимально засіяти свої угіддя, почала вживати заходи з підвищення урожайності культур.

6. Підприємство має добру матеріально-технічну базу, орієнтоване на вирощування прибуткових сільськогосподарських культур, володіє стабільною клієнтською базою для реалізації вирощеної продукції. Поряд з цим ми спостерігаємо пряму залежність результатів діяльності підприємства від мінливих умов ринку, соціальних та політичних ситуацій в країні. Це підтверджується зниженням прибутковості під час пандемії та війни і

Україні. Однак керівництво підприємства додає максимум зусиль для виходу із кризових ситуацій.

7. В структурі активу балансу постерігаються позитивні зміни. Збільшується вартість необоротних активів у вигляді основних засобів (+1589,8 тис. грн.) та зростає розмір найбільш ліквідних активів (грошових коштів) (+192 тис. грн.). В 2022 році розмір активу балансу дещо зменшився. Проте зростають оборотні активи, які є найбільш ліквідними. Так, на 59,4 тис. грн (+3,27 в.п.) збільшуються найбільш ліквідні активи – грошові кошти, та на 295,8 тис. грн. (+9,52 в.п.) зростає розмір активів що швидко реалізуються. Але слід зазначити, що до цієї групи відносить дебіторська заборгованість, отже, керівництву ПАФ «ВОСТОК» слід приділити більше уваги роботі із покупцями своєї продукції.

8. В пасиві балансу з 2021 року починають зростати усі джерела коштів ПАФ «ВОСТОК». Більше всього зростають саме джерела власних коштів, і збільшується їх доля в розділі балансу. За 2022 рік продовжують збільшуватись джерела власних коштів, і зменшується розмір позикових коштів. Це вказує на зважену фінансову політику керівництва підприємства, спрямовану на досягнення сталого господарювання під час кризи в державі, а саме дії воєнного стану.

9. Показники фінансової стійкості вказують на оптимальне співвідношення власних і позикових коштів. Аналіз фінансової незалежності та стійкості ПАФ «ВОСТОК» доводить мінливий з позитивно тенденцією фінансовий стан підприємства. Більшість показників відповідають нормативному значенню і покращуються. Не відповідає нормативу але має позитивну тенденцію коефіцієнт інвестування основних засобів.

10. Аналіз платоспроможності та ліквідності балансу доводить, що за період дослідження усі коефіцієнти мають тенденцію до покращення і майже усі відповідають нормативним значенням. Скорегований коефіцієнт покриття, який має назву коефіцієнт критичної ліквідності дещо нижче нормативного значення, але протягом періоду нашого дослідження має

стабільну тенденцію до покращення. Для розрахунку цього показника не враховуються такі активи як незавершене виробництво та деякі види запасів, які складно швидко реалізувати і на них потрібно більше часто. Це говорить про накопичення на підприємстві саме швидко ліквідних активів, і свідчить про успішне функціонування ПАФ «ВОСТОК».

11. Розрахунки показників використання обігових коштів ПАФ «ВОСТОК» доводять, що оборотні активи підприємства використовуються ефективно. Коефіцієнт оборотності оборотних активів збільшується майже в 3,5 рази. Відповідно цьому знижується тривалість одного обороту. Якщо у кризовому для досліджуваного підприємства 2020 році тривалість обороту складала 745 днів, то через 3 роки цей показник дорівнює 229 днів. Протягом року запаси підприємства повністю поповнюються майже 2 рази. Про це вказує коефіцієнт оборотності запасів, якій дорівнює 1,92. Період обороту запасів складає 188 днів, що зменшується протягом досліджуваного періоду майже втричі. І це є позитивною тенденцією. Розрахунки з дебіторами також мають позитивну характеристику. Коефіцієнт обороту дебіторів дорівнює 31,39 і означає, що протягом року дебітори 31 раз повністю сплачують свої борги перед підприємством.

12. За період з 2020 року по 2022 рік підприємство значно покращило свій фінансовий стан. З низького рівня фінансового потенціалу воно перейшло в середній та, по деяким показникам, у високий рівні. Це ще раз підтверджує фінансову стабільність діяльності підприємства, але залежність його від мінливих умов зовнішнього середовища.

13. Розрахунок впливу факторів на прибуток підприємства від виробничої діяльності вказує, що протягом останніх років дослідження прибуток ПАФ «ВОСТОК» зменшився на 655,2 тис. грн. Причому найбільше на зменшення прибутку вплинуло саме зменшення обсягів реалізації продукції (-429,5 тис. грн.), серед якої за рахунок зміни структури продукції прибуток зменшився на 320,12 тис. грн., а за рахунок кількості продукції що реалізується – на 109,38 тис. грн. За рахунок цін реалізації прибуток

зменшився на 116,2 тис. грн., а за рахунок зростання повної собівартості продукції – на 109,5 тис. грн.

14. Вирощування озимої пшениці в ПАФ «ВОСТОК» є прибутковим. Навіть при зменшенні рівня товарності зерна підприємство отримує прибуток і рівень рентабельності виробництва складає 54,15%. За досліджувані роки цей показник зростає на 35,11 в.п. Прибуток в розрахунку на 1 ц виробленої продукції складає 31,81 грн., а в розрахунку на 1 га посівів пшениці – 1242,0 грн. Протягом трьох років ці показники прибутку зменшуються відповідно на 61,14% та 58,14%. Вважаємо що це сталося через суттєве зменшення рівня рентабельності.

15. На відміну від озимої пшениці вирощування ячменю є неприбутковим. Протягом всього періоду дослідження від вирощування цієї зернової культури підприємство має збитки. Але варто зазначити, що і рівень товарності цієї культури замалий і дорівнює від 11,2% у 2020 році до 13,4% у 2022 році. В розрахунку на 1 ц виробленої продукції збиток складає 53,11 грн., а в розрахунку на 1 га посівів ячменю – 2017,0 грн. Протягом трьох років показники збитку зменшуються на 81,46% та 74,57% відповідно.

16. Вирощування соняшнику також є прибутковим як і вирощування пшениці озимої. Прибуток в розрахунку на 1 ц насіння складає 247,68 грн., і за три роки дослідження зростає майже в 2,5 рази. В розрахунку на 1 га посівів прибуток складає 5213,3 грн., і зріс майже в 3,5 рази. Рівень рентабельності вирощування цієї культури дорівнює 35,03% і зростає на 19,64 в.п. Слід зазначити, що рівень товарності соняшника коливається протягом періоду дослідження, і у 2022 році складає 77%. Протягом років рівень товарності зменшується на 22,0 в.п.

РОЗДІЛ 3. РЕЗЕРВИ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Резерви максимізації прибутку та їх оцінка

Глибока трансформація економіки сприяє максимальній мобілізації внутрішніх резервів. Найважливішим для ефективного функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин є виявлення резервів, які сприятимуть збільшенню обсягів виробництва, зниженню собівартості продукції та збільшенню прибутку.

Одним із резервів збільшення прибутку підприємств є збільшення обсягів реалізації товарної продукції. Між прибутком і обсягом реалізації продукції існує пряма залежність, тобто за інших рівних умов, чим більше реалізовано продукції, тим більша сума прибутку, і навпаки. Таким чином, різноманітність продукції, що реалізується підприємством, має значний вплив на збільшення обсягу реалізованої продукції підприємства [26].

Порівняно з традиційними зерновими та олійними культурами, рівень маржинальної прибутковості є в принципі вищим. Фермери також надають великого значення її вирощуванню як страхової культури через складні погодно-кліматичні умови в аграрному секторі та стабільний попит і високу закупівельну ціну на світовому продовольчому ринку [27].

Нішеві товари на ринку - це ті, на які комерційний або соціальний попит є ситуативним або постійно зростаючим, або для яких необхідна вузька споживча база [28].

Привабливість цього сегменту ринку полягає в його досить високій прибутковості, потенціалі диверсифікації виробничих ризиків та ротації продукції. Крім того, нішеве виробництво орієнтоване на експорт і, як правило, характеризується низьким рівнем конкуренції. Експерти вважають,

що вирощування нішевих культур забезпечує своєрідну подушку безпеки для сільськогосподарських підприємств. Зокрема, нішеві культури дозволяють підготуватися до таких ризиків, як несприятливі погодні умови для традиційних культур, низькі ціни на продукцію, перенасичення ринку та посилення конкуренції [29].

Нішеві культури особливо сприятливі для вирощування в регіонах, де рентабельність основних культур значно нижча через природно-кліматичні умови, де відсутність розвиненої логістики ускладнює збут продукції, а також де переважають аграрії та великий агробізнес. Як наслідок, малим та середнім аграріям завжди було складно конкурувати на рівних з великими агробізнесами з точки зору витрат на вирощування маржинальних зернових та олійних культур. У той же час, нішеві культури дають цим господарствам значну конкурентну перевагу на ринку з точки зору відносно високих цін реалізації залежно від їх виду [30].

Останнім часом все більше виробників звертають увагу на ріпак. Ріпак є перспективною олійною культурою як на світовому, так і на внутрішньому ринку, оскільки використовується як сировина для виробництва продуктів харчування, технічної олії та високо протеїнових кормів.

Україна стала одним з найбільших виробників та експортерів ріпаку у світі завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам, добре розвиненій транспортній інфраструктурі та відсутності експортних обмежень на ріпак.

Вирощування ріпаку займає важливе місце в українському сільськогосподарському виробництві. Ріпак користується дуже високим попитом на світовому ринку і слугує сировиною для виробництва високоякісної мастильної олії, яка є вигідною для експорту. Сучасні технології та високоякісне насіння дозволяють значно підвищити врожайність. Однак слід пам'ятати, що погода і родючість ґрунту мають значний вплив на кількість і якість врожаю. Якщо їх не враховувати, існує ризик значних втрат замість очікуваного прибутку.

Переваги вирощування ріпаку полягають у його високій продовольчій, промисловій та агрономічній цінності:

1. Підвищує врожайність пшениці. Ріпак покращує аерацію ґрунту і створює вологу. Посів пшениці після ріпаку підвищує врожайність на 10-30%.

2. Скоростиглість. З середини квітня до початку травня озимі сорти формують великі зелені качани, які можна використовувати як корм у тваринництві. Ця особливість дозволяє вирощувати їх як проміжну або післяжнивну культуру.

3. Висока якість біофумігантів. Оскільки рослина має добре розвинену кореневу систему, її вирощування дозволяє значно зменшити забур'яненість поля. Крім того, при дотриманні цієї технології значно покращується структура ґрунту, який стає менш схильним до ерозії.

4. Переривання циклів захворювань рослин. Короткі періоди сівозміни значно підвищують ризик виникнення хвороби. Використання ріпаку та його залишків (як мульчі) допомагає пригнічувати утворення патогенних мікроорганізмів у ґрунті та знизити ризик захворювання наступних культур.

5. Низькі виробничі витрати. Витрати на фунгіциди та мінеральні добрива (фосфорні та азотні) є низькими. Витрати на гербіциди для зернових знижуються, коли рослини використовуються як попередники [31].

Зростаючий попит на ріпак та продукти його переробки на внутрішньому та зовнішньому ринках дозволить розширити посівні площі та займе важливе місце в структурі посівів олійних культур. Наразі виробництво цієї культури є одним з перспективних видів економічної діяльності в аграрному секторі країни, що приносить стабільні та високі прибутки - понад 50%. Високі ціни реалізації на національному та міжнародному ринках та стабільно висока врожайність порівняно з соняшником та іншими олійними культурами пояснюють популярність цієї культури та щорічне зростання показників виробництва.

Ще однією можливістю покращити показники є державна допомога. Для зменшення витрат на придбання нової техніки можна скористатися державними програми по здешевленню сільгосптехніки та вітчизняне обладнання.

Рішенням Уряду від 30 серпня 2022 року № 973 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року № 77" були визначені напрями державної підтримки на 2023 рік. Серед них зазначено часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва [32].

Механізм надання підтримки у цьому напрямі детально описано в рішенні Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва" [33].

Отримати бюджетні кошти можуть фізичні та юридичні особи – підприємці, які мають основну діяльність – виробництво та реалізація товарів.

Вимоги щодо отримання державної сільськогосподарської підтримки:

- Реєстрація в Україні
- Статус сільськогосподарського виробника;
- Виробництво та продаж сільськогосподарської продукції;
- Вартість сільськогосподарської продукції повинна становити щонайменше 75% від загальної вартості всіх товарів, проданих сільськогосподарським виробником протягом попереднього 12-річного податкового періоду.

Надає безповоротну компенсацію сільськогосподарським виробникам частини вартості придбаної техніки та обладнання.

Компенсація становить 25% вартості техніки та обладнання (без ПДВ).

У державному бюджеті України на 2023 рік заплановано 3,5 млрд грн на підтримку сільгоспвиробників.

Основними складовими державної підтримки агровиробників у 2023 році є наступні:

- Фінансова підтримка на гектар оброблюваних земель. Дотації надаватимуться агровиробникам за вирощування гречки, жита, проса та вівса. Розмір дотації становить 1500 грн на гектар.
- Часткова компенсація за придбання техніки та обладнання. Компенсується 25% вартості придбання техніки та обладнання (без ПДВ).
- Здешевлення кредитів для агровиробників. За програмою "Здешевлення кредитів 5-7-9" агровиробники можуть отримати кредити строком до 10 років під 5% річних.
- Страхування сільськогосподарської продукції. Агровиробники можуть застрахувати свій врожай від втрат внаслідок стихійних лих, хвороб та шкідників [34].

Бюджетні кошти спрямовуються на забезпечення аграрного сектору технікою та обладнанням вітчизняного виробництва шляхом компенсації сільськогосподарським товаровиробникам частини вартості техніки та обладнання, придбаних у вітчизняних виробників та/або дилерів.

Щоб отримати часткову компенсацію, вам необхідно:

1. Визначте необхідні машини та обладнання виробника або його постачальників, включених до зазначеного списку.
2. Оплачуйте машини або обладнання через авторизовані банки.
3. Подати заявку на покупку і підтверджуючі документи в уповноважений банк, де проводиться оплата машин і обладнання.:
 - Копія платіжного доручення;
 - Приймання та передача машин та обладнання;
 - Свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу та/або транспортного засобу [35].

З метою отримання додаткових коштів для розвитку аграрних підприємств та покращення фінансової діяльності підприємств

рекомендується скористатися послугами Державного фонду підтримки України.

Державний фонд підтримки аграріїв України (скорочено Укрдержфонд) є державною бюджетною установою, виконує функції з реалізації державної політики підтримки становлення та розвитку аграрних підприємств, має статус юридичної особи, самостійний баланс, реєстраційний рахунок в органах Державного казначейства, печатку із зображенням Державного Герба України, найменування та ідентифікаційний код.

Фінансування надається фермерам на конкурсній основі строком до п'яти років на придбання техніки та обладнання, оновлення обігових коштів (включаючи оцінку придатності тваринництва та органічного виробництва (сировини), виробництво та переробку сільськогосподарської продукції, будівництво та реконструкцію виробничих та невиробничих об'єктів, вирощування багаторічних культур та розвиток кредитних та обслуговуючих кооперативів. Конкурсна фінансова допомога на репатріацію надається у розмірі, що не перевищує 500 000 гривень, за умови виконання зобов'язань щодо повернення бюджетних коштів [36].

Відповідно до Порядку використання коштів державного бюджету для надання підтримки аграрним підприємствам (№ 1102), затвердженого Кабінетом Міністрів України 25 серпня 2004 року, всі фермери мають право на отримання такої допомоги на конкурсній основі, за винятком фермерів, які мають заборгованість перед Укрдержфондом та його територіальними відділеннями, фермерів, визнаних банкрутами, фермерів, щодо яких порушено справу про банкрутство, фермерів, які перебувають у стадії ліквідації, а також фермерів, щодо яких виявлено факти нецільового використання бюджетних коштів [37].

3.2. Обґрунтування заходів щодо підвищення фінансових результатів діяльності підприємства

Вирощування нішевої агрокультури вважається досить економічно привабливим із точки зору потенційних можливостей прибуткової диверсифікації агробізнесу. Нішеві сільськогосподарські культури наразі займають стратегічно важливе значення у диверсифікації напрямів діяльності багатьох малих та середніх аграріїв.

Для приватної аграрної фірми «ВОСТОК» обрано вирощування такої нішевої агрокультури як ріпак. Вирощування ріпаку займає лідируючі позиції в сільськогосподарському виробництві в Україні. Він служить сировиною для виробництва високоякісних мастильних матеріалів і вигідний для експорту через дуже високий попит на світовому ринку.

Аналіз доцільності впровадження вирощування цієї культури потрібно розпочати з аналізу рослинництва ПАФ «ВОСТОК». Для початку проаналізуємо фінансові показники з реалізації продукції та додаткових активів у сфері рослинництва, представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Фінансові результати від реалізації продукції рослинництва ПАФ «ВОСТОК» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, +/-
Пшениця	53,56	66,9	73,28	+19,72
Ячмінь	-333,2	-128,87	-134,16	+199,04
Соняшник	-123,25	1198,47	542,18	+665,43
Всього	-402,9	1136,5	481,3	+884,2

Дані таблиці 3.1 свідчать, що найбільшу частину прибутку дає вирощування соняшнику протягом всього досліджуваного періоду. Приватна аграрна фірма збільшила обсяги вирощування соняшнику у 2021 та 2022 році

порівняно з 2020 роком. Підприємство отримало на 665,43 тис. грн. більше прибутку від вирощування цієї культури. Обсяг вирощування пшениці повільно зростає протягом всього досліджуваного періоду. Ячмінь приносить лише збитки у 2020 році це -332,2 тис. грн. а у 2021 та 2022 роках збитки знизились у 2 рази, але склали -128,87 та -134,16 тис. грн. відповідно збитків.

Для наочності результати дослідження зобразимо графічно у Додатку В.

Проаналізуємо детальніше фінансові результати від реалізації продукції та додаткових біологічних активів рослинництва ПАФ «ВОСТОК» за 2022 рік у таблиці 3.2. Визначимо, яка культура має найбільшу собівартість в порівнянні з виручкою від реалізації.

Таблиця 3.2

**Фінансові результати від реалізації продукції рослинництва ПАФ
«ВОСТОК» за 2022 рік, тис. грн.**

Найменування показника	Виручка від реалізації	Витрати на виробництво	Прибуток
Пшениця	208,58	135,3	73,28
Ячмінь	156,2	290,36	-134,16
Соняшник	2090,02	1547,84	542,18
Всього	2454,8	1973,5	481,3

З таблиці 3.2 бачимо, що собівартість вирощування ячменю перевищує виручку від реалізації і призводить до збитку. Тому економічно недоцільно продовжувати вирощувати дану культуру в майбутніх періодах. При вирощуванні соняшнику собівартість становить лише близько 35%, що характеризує цю культуру як високорентабельну.

Важливим джерелом резервів зростання прибутковості сільгосп підприємств є оптимізація структури товарної продукції, тобто зростання частки тих видів продукції, які приносять більший прибуток

підприємству. Тому доцільно проаналізувати збільшення виробництва ріпаку, щоб мати таку ж прибуткову культуру, як соняшник.

Однією з високорентабельних продукцій являється ріпак, вирощування якої набирає популярність

Створення сучасних, високоврожайних та сприятливих біохімічних характеристик нового сорту ріпаку стало стимулом для їх активного впровадження у сільське господарство. При використанні відповідної технології, один гектар може забезпечити врожайність: 3-4 т. насіння, близько 20 т. зелених кормів та добрив, а також близько 100 кг. меду [38].

Подрібнене насіння ріпаку та його перероблені продукти, такі як шрот і макуха, представляють собою цінні високобілкові та жирні компоненти для складання кормового раціону у галузях тваринництва, птахівництва та риборства. Недавно використання ріпакової олії також отримало популярність як сировини для виробництва біодизеля, а також як джерело гліцерину як побічного продукту [39].

У 2022 році ріпак був найприбутковішою культурою в Україні (рис. 3.1) і приніс виробникам 11,38 тис. грн. прибутку з 1 га, що пов'язано з його високою врожайністю в цьому році та високою ціною на зовнішніх ринках, оскільки ця культура орієнтована на експорт.

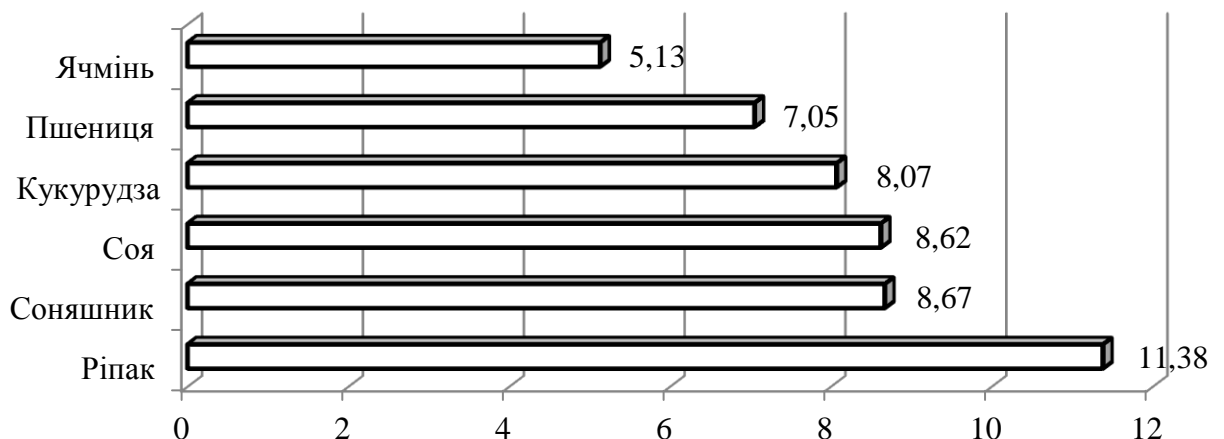

Рис. 3.1. Прибуток від виробництва основних культур в Україні в 2022 році, тис. грн./га [40].

Протягом 2020–2022 рр. в Україні спостерігається стійка тенденція до зростання обсягів виробництва насіння ріпаку (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Динаміка виробництва насіння ріпаку в усіх категоріях господарств України

Показник	2020	2021	2022	2022 р. до 2020 р., %
Вироблено продукції, тис. тон	1593	2489	3341	209,73
Зібрана площа, тис. га	606	1012	1290	212,87
Урожайність, т. з 1 га	2,63	2,46	2,59	98,48

Джерело: розраховано автором за даними [52,53,54]

Так, валовий збір культури збільшився на 209,73 %, з 1 593 тис. тон у 2020 р. до 3 341 тис. тон у 2022 р. При цьому, слід відмітити позитивну тенденцію розвитку вітчизняного ріпаківництва щодо площ посівів – починаючи з 2020 р. в Україні зростають посівні площі більше, ніж вдвічі за досліджуваний період. Урожайність трималась майже на одному рівні. У 2022 році спостерігаємо незначне зменшення урожайності з 2,59 т. з 1 га до 2,63 т. з 1 га, що становить -1,52 %.

Великий інтерес до вирощування ріпаку пояснюється високим потенційний прибутком культури, однак це тягне за собою значні виробничі та фінансові ризики. Прибутковість культур олійних культур в цілому, а саме ріпаку, постійно вище, ніж при загальному рослинництві, приблизно 44-56%. Протягом минулих років ефективність виробництва соняшнику становить від 60% до 85%, для сої цей показник досяг від 50 до 52%, а рентабельність ріпаку відзначилась від 45% до 50%. За аналізований період, у ріпаку, прибутковість рівня виробництва вагається у 44-56 відсотка. Собівартість виробництва ріпаку збільшилася на 3,71%, проходячи від 8333 грн/т у 2020 році до 8642 грн/т у 2022 році. У той же період середня ціна реалізації підвищилася на 12,5%, досягаючи позначки 12 000 грн/т у 2020 році до 13

500 грн/т. Висока ціна на ріпак пояснюється підвищенням її собівартості, підвищена популярність та збільшення показника ефективності економічного напрямку (табл. 3.4). Висока рентабельність аграрного виробництва досягається за рахунок ефективної механізації, підвищення рівня технологізації та оптимального використання природних ресурсів.

Таблиця 3.4

Економічна ефективність виробництва ріпаку в Україні

Показники	2020	2021	2022	2022 р. до 2020 р., %
Рівень рентабельності, %	44,0	51,0	56,2	12,2 в. п.
Собівартість, грн/т	8 333	8 741	8 642	103,71
Середня ціна реалізації, грн/т	12 000	13 200	14 000	116,67

Джерело: розраховано за даними [52,53,54].

Оскільки продукція ріпакового під комплексу України має високий експортний спрямування, цінова ситуація на ринках формується відповідно до кон'юнктури світових ринків олійних культур, їх переробки та мінерального дизельного палива, а також розвитку біодизельного сектору у світі. Зниження закупівельних цін на насіння ріпаку звичайно веде до зменшення його конкурентоспроможності та може призвести до зниження зацікавленості сільськогосподарських підприємств у вирощуванні цієї культури та навпаки.

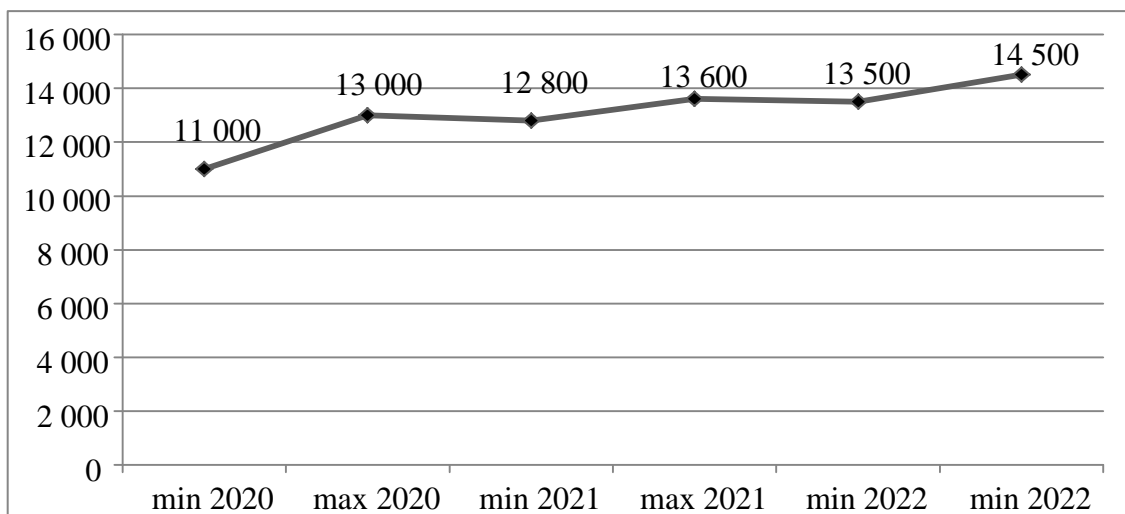

Рис. 3.2. Мінімальні та максимальні ціни на ріпак у 2020-2022 рр., грн/т. [62].

Протягом 2020 – 2022 рр. зафіксовано зростання мінімальних і максимальних цінових позицій на ріпак на внутрішньому ринку. Ціновий тренд у розрізі мінімальних і максимальних позицій у гривні сформувався таким чином: від 11 тис. грн/т у 2020 р. до 14,5 тис. грн/т у 2022 р. (рис. 3.2). При цьому середня ціна ріпаку становила 12 000, 13 200 та 13 500 грн/т відповідно у 2020–2022 рр. За вказаний період ціна ріпаку зросла на 1 500 грн/т, що є найвищим показником зростання серед олійних культур.

3.3. Економічна ефективність впровадження запропонованих заходів

Зростаючий попит на ріпак та продукти його переробки на внутрішньому та зовнішньому ринках дозволить розширити посівні площі та займе важливе місце в структурі посівів олійних культур. Наразі виробництво цієї культури є одним з перспективних видів економічної діяльності в аграрному секторі країни, що приносить стабільні та високі прибутки - понад 50%. Високі ціни реалізації на національному та міжнародному ринках та стабільно висока врожайність порівняно з соняшником та іншими олійними культурами пояснюють популярність цієї культури та щорічне зростання показників виробництва.

Так як ситуація на ринку ріпаку в Україні помітно покращується щороку, тому доцільно проаналізувати рентабельність впровадження посівів ріпаку (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Рентабельність впровадження посівів ріпаку

Показники	Витрати		Структура, %
	на 1 га	на 1 т	
Прямі матеріальні витрати	16 715,4	6 686,2	78,0
з них: насіння та посадковий матеріал	4 286,0	1 714,4	20,0
мінеральні добрива	8 143,4	3 257,5	38,0
паливно-мастильні матеріали	2 571,6	1 028,6	12,0
решта матеріальних витрат	1 714,4	685,7	8,0
Прямі витрати на оплату праці	857,2	342,9	4,0
Інші прямі витрати й загальновиробничі витрати	3 857,4	1 542,9	18,0
з них: амортизація необоротних активів	3 000,2	1 200,1	14,0
відрахування на соціальні заходи	857,2	342,8	4,0
Виробнича витрати – усього, грн.	21 430	x	X
Виробнича собівартість, грн./т	x	8 572,0	100
Ціна реалізації, грн./т	x	14 000	X
Прибуток від реалізації, грн./т	x	5 428	X
Чистий прибуток від реалізації, грн./т	x	2 628	X
Рівень рентабельності, %	x	30,65	X

Вирощування ріпаку є важливим чинником збільшення рентабельності підприємства. Переваги культури для підвищення рентабельності підприємства:

- Отримання ріпакового масла. Широке застосування у промислової діяльності, використовують із виробництва біодизеля.
- Екологічно чиста культура. Біодизель стає все більш актуальним і прибутковим, так само підвищується попит на екологічно чисті джерела енергії.

Собівартість відіграє значущу роль у визначенні економічної ефективності вирощування ріпаку та фінансових результатів підприємства на етапі подальшої переробки. Виробничу собівартість ріпаку формують з витрат, пов'язаних з виробництвом і очищенням ріпаку [41].

Виробнича собівартість ріпаку на 74,0% складається з прямих матеріальних витрат, 4% з витрат на оплату праці та 18% з інших прямих витрат й загальновиробничих витрат.

Витрати на виробництво ріпаку в розрахунку на одиницю площі складають майже 21 430 грн., таким чином витрати на 1 т при плановій урожайності 2,5 т/га становитимуть 8 572 грн. Таким чином, рівень рентабельності ріпаку становитиме 30,65%.

Зазначений рівень рентабельності дозволяє не лише покрити витрати на вирощування ріпаку, а й отримати додатковий прибуток у розмірі 0,30 гривень за кожную інвестовану гривню у виробництво. Таким чином, ріпак визнається економічно привабливою культурою з високою рентабельністю.

Особливих вимог для культивування ріпаку немає. Досліджуване нами підприємство має усі необхідні виробничі засоби для вирощування цієї культури.

Розрахуємо економічний ефект від впровадження посівів ріпаку у ПАФ «ВОСТОК». При засіванні 60,05 га, які раніше були відведені на ячмінь, та при середній врожайності за 2020-2022 роки на рівні 2,5 т/га отримаємо урожай 150,125 тони ріпаку:

$$60,05 \text{ га} * 2,5 \text{ т/га} = 150,125 \text{ т.}$$

Виробнича собівартість становить:

$$8 572 \text{ грн./т} * 150,125 \text{ т} = 1 286,87 \text{ тис. грн.}$$

Виручка від реалізації, при ціні 14 000 грн./т, становитиме:

$$14\,000 \text{ грн./т} * 150,125 \text{ т} = 2\,101,75 \text{ тис. грн.}$$

Чистий дохід від реалізації становитиме:

$$11\,200 * 150,125 = 1\,681,40 \text{ тис. грн}$$

Чистий прибуток від реалізації становить 2628 грн./т, тому при урожаї 150,125 тони ріпаку ПАФ «ВОСТОК» отримає чистий прибуток в розмірі 394,53 тис. грн. :

$$2\,628 * 150,125 = 394,53 \text{ тис. грн.}$$

Отримані розрахунки зведемо в таблицю 3.6.

Таблиця 3.6

Економічний ефект вирощування ріпаку

Показник	Значення
Площа, га	60,05
Урожайність, т/га	2,5
Валовий збір, т	150,125
Витрати на виробництво, тис. грн.	1286,87
Виручка від реалізації, тис. грн.	2101,75
Чистий дохід, тис. грн	1681,40
Валовий прибуток, тис. грн.	814,88
Чистий прибуток, тис. грн.	394,53
Рівень рентабельності виробництва за валовим прибутком, %	63,32
Рівень рентабельності виробництва за чистим прибутком, %	30,66

Зі зведених розрахунків таблиці 3.6 видно, що вирощування ріпаку в ПАФ «ВОСТОК» є прибутковим. При заданих умовах площі і урожайності валовий прибуток від вирощування цієї культури складає 814,88 тис. грн. і

рівень рентабельності за валовим прибутком дорівнює 63,32%. Розмір чистого прибутку – 394,53 тис. грн, а рівень рентабельності за чистим прибутком – 30,66%.

В таблиці 3.7 проведемо порівняльну характеристику показників фінансових результатів при умові відмови від вирощування ячменю, який має низьку рентабельність, та впровадженні вирощування ріпаку.

Таблиця 3.7

Порівняльна характеристика фінансових результатів від реалізації продукції рослинництва ПАФ «ВОСТОК» до та після впровадження посівів ріпаку

Найменування показника	Фінансовий результат до впровадження	Фінансовий результат після впровадження
Пшениця	73,28	73,28
Ячмінь	-134,16	-
Соняшник	542,18	542,18
Ріпак	-	394,53
Всього	481,3	1009,99

Згідно даних таблиці 3.7 до впровадження посівів ріпаку загальний прибуток від виробничої діяльності приватної аграрної фірми «ВОСТОК» становив 481,3 тис. грн, а після відміни посівів низькорентабельного ячменю та впровадження посівів високорентабельного ріпаку на площі 60,05 га підприємство матиме загальний прибуток в сумі 1 009,99 тис. грн.. Отже, економічний ефект від впровадження посівів ріпаку становить + 528,69 тис. грн.

Для наочності, порівняємо фінансові результати діяльності приватної аграрної фірми «ВОСТОК» за 2020 – 2022 роки та після впровадження посівів ріпаку (рис. 3.3)

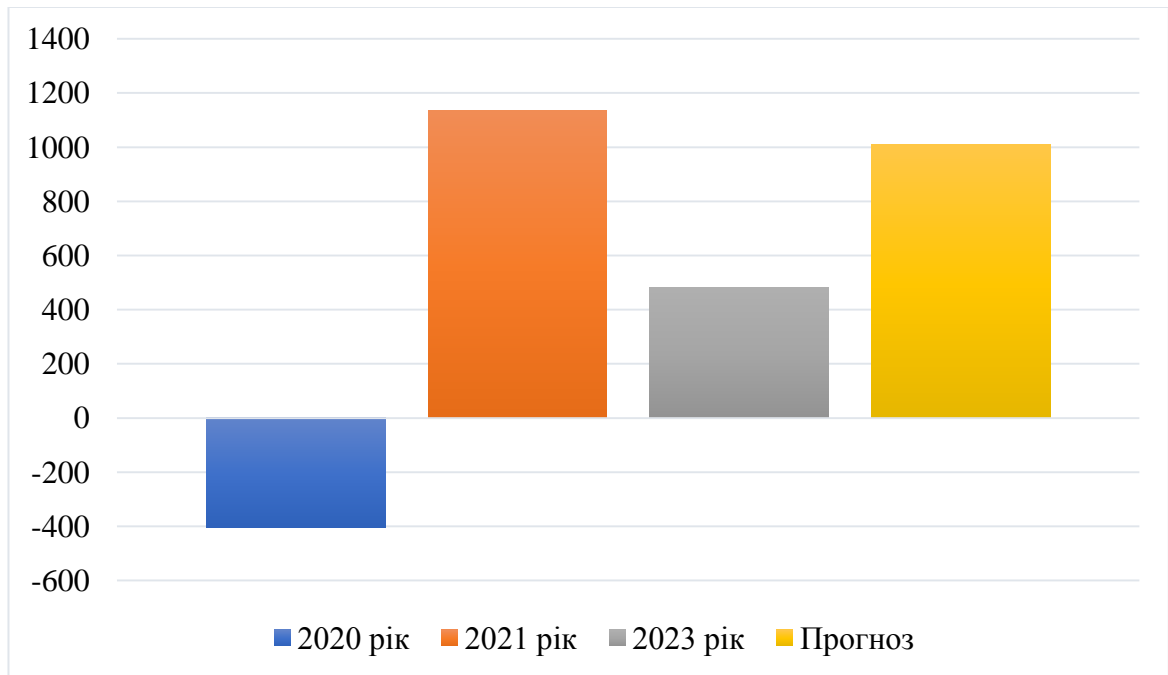

Рис. 3.3. Фінансові результати діяльності ПАФ «ВОСТОК» за 2020 – 2022 роки та після впровадження посівів ріпаку, тис. грн.

З рисунку 3.3 бачимо, що зростання фінансових результатів протягом досліджуваного періоду зберігається і на прогнозований період. Тому вирощування ріпаку є економічно вигідним для приватної аграрної фірми «ВОСТОК».

Висновки до розділу 3

1. Для зростання фінансових результатів приватної аграрної фірми «ВОСТОК» рекомендуємо:
 - збільшити об'єм реалізації товарної продукції;
 - оновити основні фонди;
 - впровадити вирощування нішевої агрокультури;
 - скористатися послугами Українського державного фонду підтримки;

- скористатися урядовими програмами:
 - здешевлення сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;

- фінансування для просування розвитку галузей виробництва.

2. Для приватної аграрної фірми «ВОСТОК» обрано вирощування такої нішевої агрокультури як ріпак. Вирощування ріпаку займає лідируючі позиції в сільськогосподарському виробництві в Україні. Він служить сировиною для виробництва високоякісних мастильних матеріалів і вигідний для експорту через дуже високий попит на світовому ринку.

3. Вирощування ріпаку в ПАФ «ВОСТОК» є прибутковим. При заданих умовах площі і урожайності валовий прибуток від вирощування цієї культури складає 814,88 тис. грн. і рівень рентабельності за валовим прибутком дорівнює 63,32%. Розмір чистого прибутку – 394,53 тис. грн, а рівень рентабельності за чистим прибутком – 30,66%.

4. До впровадження посівів ріпаку загальний прибуток від виробничої діяльності приватної аграрної фірми «ВОСТОК» становив 481,3 тис. грн, а після відміни посівів низькорентабельного ячменю та впровадження посівів високорентабельного ріпаку на площі 60,05 га підприємство матиме загальний прибуток в сумі 1 009,99 тис. грн.. Отже, економічний ефект від впровадження посівів ріпаку становить + 528,69 тис. грн.

5. Зростаючий попит на ріпак та продукти його переробки на внутрішньому та зовнішньому ринках дозволить розширити посівні площі та зайняти важливе місце в структурі олійних культур. Представлений аналіз й оцінка економічної ефективності ріпаківництва може бути використаний приватної аграрної фірми «ВОСТОК» для практичного впровадження.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Отримання позитивного фінансового результату (прибутку) і є основною метою підприємств. Головним джерелом отримання задоволення потреб є прибуток.

2. Фінансові результати мають особливу важливість у будь-яких економічних відносинах, економісти продовжують вивчення прибутку оскільки існуючі теорії не мають єдиного визначення фінансового результату.

3. Показниками фінансової результативності, що відображає загальну ефективність господарської діяльності підприємства, є показник прибутку, який є основою для сталого економічного розвитку підприємства в умовах ринкової економіки.

4. Основою для сталого економічного розвитку умов ринку є показник прибутку, а саме показник фінансової результативності. Показником прибутку називають остаточний результат фінансової діяльності компанії.

5. Тісно пов'язаним з ефективністю використання основного та оборотного фонду, матеріального та трудового ресурсу є прибуток.

6. Аналіз ресурсного потенціалу ПАФ «ВОСТОК» вказує, що вся площа підприємства складається із площі сільськогосподарських угідь, а саме ріллі. Збільшення залучення земель в господарський оборот сприяє збільшенню виробництва продукції. І це є природним фактором. По усім культурам виробництво продукції в розрахунку на 100 га ріллі збільшилось. Так, виробництво зерна пшениці зросло в 3,5 рази, ячменя – в 2,2 рази, соняшника – на 80%.

7. Оскільки ПАФ «ВОСТОК» є малим підприємством, кількість працівників протягом тривалого періоду часу було 4 особи. В 2022 році для більш ефективного виконання виробничо-господарських процесів на

підприємстві було прийнято на роботу ще одного працівника. Річна продуктивність праці (за чистим доходом) протягом періоду дослідження зросла на 85,44% і складає 490,96 тис. грн. на одного працівника. Саме цей показник вказує підвищення продуктивності праці підприємства в цілому та ефективність, зокрема на використання трудових ресурсів.

8. Аналіз використання виробничого потенціалу підприємства свідчить, що протягом періоду дослідження було оцінено його рівень забезпеченості та ефективності підприємство придбало нову техніку для максимального забезпечення і технічного оснащення усіх бізнес-процесів. Також тенденція показників оборотності оборотних активів є позитивною і вказує на достатньо ефективне використання даної групи ресурсів та раціональну планову та управлінську діяльність на підприємстві.

9. Досліджуючи показники інтенсифікації можна стверджувати, що виробничо-господарська діяльність ПАФ «ВОСТОК» протягом періоду нашого дослідження має позитивне зростання. З поширенням пандемії коронавірусу підприємство відреагувало частковим замороженням своєї діяльності. З часом приватна агрофірма почала стабілізуватись, придбала необхідну сільськогосподарську техніку, збільшила площі під посівами, намагаючись максимально засіяти свої угіддя, почала вживати заходи з підвищення урожайності культур.

10. Підприємство має добру матеріально-технічну базу, орієнтоване на вирощування прибуткових сільськогосподарських культур, володіє стабільною клієнтською базою для реалізації вирощеної продукції. Поряд з цим ми спостерігаємо пряму залежність результатів діяльності підприємства від мінливих умов ринку, соціальних та політичних ситуацій в країні. Це підтверджується зниженням прибутковості під час пандемії та війни і Україні. Однак керівництво підприємства додає максимум зусиль для виходу із кризових ситуацій.

11. В структурі активу балансу постерігаються позитивні зміни. Збільшується вартість необоротних активів у вигляді основних засобів

(+1589,8 тис. грн.) та зростає розмір найбільш ліквідних активів (грошових коштів) (+192 тис. грн.). В 2022 році розмір активу балансу дещо зменшився. Проте зростають оборотні активи, які є найбільш ліквідними. Так, на 59,4 тис. грн (+3,27 в.п.) збільшуються найбільш ліквідні активи – грошові кошти, та на 295,8 тис. грн. (+9,52 в.п.) зростає розмір активів що швидко реалізуються. Але слід зазначити, що до цієї групи відносить дебіторська заборгованість, отже, керівництву ПАФ «ВОСТОК» слід приділити більше уваги роботі із покупцями своєї продукції.

12. В пасиві балансу з 2021 року починають зростати усі джерела коштів ПАФ «ВОСТОК». Більше всього зростають саме джерела власних коштів, і збільшується їх доля в розділі балансу. За 2022 рік продовжують збільшуватись джерела власних коштів, і зменшується розмір позикових коштів. Це вказує на зважену фінансову політику керівництва підприємства, спрямовану на досягнення сталого господарювання під час кризи в державі, а саме дії воєнного стану.

13. Показники фінансової стійкості вказують на оптимальне співвідношення власних і позикових коштів. Аналіз фінансової незалежності та стійкості ПАФ «ВОСТОК» доводить мінливий з позитивно тенденцією фінансовий стан підприємства. Більшість показників відповідають нормативному значенню і покращуються. Не відповідає нормативу але має позитивну тенденцію коефіцієнт інвестування основних засобів.

14. Аналіз платоспроможності та ліквідності балансу доводить, що за період дослідження усі коефіцієнти мають тенденцію до покращення і майже усі відповідають нормативним значенням. Скорегований коефіцієнт покриття, який має назву коефіцієнт критичної ліквідності дещо нижче нормативного значення, але протягом періоду нашого дослідження має стабільну тенденцію до покращення. Для розрахунку цього показника не враховуються такі активи як незавершене виробництво та деякі види запасів, які складно швидко реалізувати і на них потрібно більше часто. Це говорить

при накопичення на підприємстві саме швидко ліквідних активів, і свідчить про успішне функціонування ПАФ «ВОСТОК».

15. Розрахунки показників використання обігових коштів ПАФ «ВОСТОК» доводять, що оборотні активи підприємства використовуються ефективно. Коефіцієнт оборотності оборотних активів збільшується майже в 3,5 рази. Відповідно цьому знижується тривалість одного обороту. Якщо у кризовому для досліджуваного підприємства 2020 році тривалість обороту складала 745 днів, то через 3 роки цей показник дорівнює 229 днів. Протягом року запаси підприємства повністю поповнюються майже 2 рази. Про це вказує коефіцієнт оборотності запасів, якій дорівнює 1,92. Період обороту запасів складає 188 днів, що зменшується протягом досліджуваного періоду майже втричі. І це є позитивною тенденцією. Розрахунки з дебіторами також мають позитивну характеристику. Коефіцієнт обороту дебіторів дорівнює 31,39 і означає, що протягом року дебітори 31 раз повністю сплачують свої борги перед підприємством.

16. За період з 2020 року по 2022 рік підприємство значно покращило свій фінансовий стан. З низького рівня фінансового потенціалу воно перейшло в середній та, по деяким показникам, у високий рівні. Це ще раз підтверджує фінансову стабільність діяльності підприємства, але залежність його від мінливих умов зовнішнього середовища.

17. Розрахунок впливу факторів на прибуток підприємства від виробничої діяльності вказує, що протягом останніх років дослідження прибуток ПАФ «ВОСТОК» зменшився на 655,2 тис. грн. Причому найбільше на зменшення прибутку вплинуло саме зменшення обсягів реалізації продукції (-429,5 тис. грн.), серед якої за рахунок зміни структури продукції прибуток зменшився на 320,12 тис. грн., а за рахунок кількості продукції що реалізується – на 109,38 тис. грн. За рахунок цін реалізації прибуток зменшився на 116,2 тис. грн., а за рахунок зростання повної собівартості продукції – на 109,5 тис. грн.

18. Вирощування озимої пшениці в ПАФ «ВОСТОК» є прибутковим. Навіть при зменшенні рівня товарності зерна підприємство отримує прибуток і рівень рентабельності виробництва складає 54,15%. За досліджувані роки цей показник зростає на 35,11 в.п. Прибуток в розрахунку на 1 ц виробленої продукції складає 31,81 грн., а в розрахунку на 1 га посівів пшениці – 1242,0 грн. Протягом трьох років ці показники прибутку зменшуються відповідно на 61,14% та 58,14%. Вважаємо що це сталося через суттєве зменшення рівня рентабельності.

19. На відміну від озимої пшениці вирощування ячменю є неприбутковим. Протягом всього періоду дослідження від вирощування цієї зернової культури підприємство має збитки. Але варто зазначити, що і рівень товарності цієї культури замалий і дорівнює від 11,2% у 2020 році до 13,4% у 2022 році. В розрахунку на 1 ц виробленої продукції збиток складає 53,11 грн., а в розрахунку на 1 га посівів ячменю – 2017,0 грн. Протягом трьох років показники збитку зменшуються на 81,46% та 74,57% відповідно.

20. Вирощування соняшнику також є прибутковим як і вирощування пшениці озимої. Прибуток в розрахунку на 1 ц насіння складає 247,68 грн., і за три роки дослідження зростає майже в 2,5 рази. В розрахунку на 1 га посівів прибуток складає 5213,3 грн., і зріс майже в 3,5 рази. Рівень рентабельності вирощування цієї культури дорівнює 35,03% і зростає на 19,64 в.п. Слід зазначити, що рівень товарності соняшника коливається протягом періоду дослідження, і у 2022 році складає 77%. Протягом років рівень товарності зменшується на 22,0 в.п.

21. Для зростання фінансових результатів приватної аграрної фірми «ВОСТОК» рекомендуємо:

- збільшити об'єм реалізації товарної продукції;
- оновити основні фонди;
- впровадити вирощування нішевої агрокультури;
- скористатися послугами Українського державного фонду підтримки;

- скористатися урядовими програмами:
 - здешевлення сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;
 - фінансування для просування розвитку галузей виробництва.

22. Для приватної аграрної фірми «ВОСТОК» обрано вирощування такої нішевої агрокультури як ріпак. Вирощування ріпаку займає лідируючі позиції в сільськогосподарському виробництві в Україні. Він служить сировиною для виробництва високоякісних мастильних матеріалів і вигідний для експорту через дуже високий попит на світовому ринку.

23. Вирощування ріпаку в ПАФ «ВОСТОК» є прибутковим. При заданих умовах площі і урожайності валовий прибуток від вирощування цієї культури складає 814,88 тис. грн. і рівень рентабельності за валовим прибутком дорівнює 63,32%. Розмір чистого прибутку – 394,53 тис. грн, а рівень рентабельності за чистим прибутком – 30,66%.

24. До впровадження посівів ріпаку загальний прибуток від виробничої діяльності приватної аграрної фірми «ВОСТОК» становив 481,3 тис. грн, а після відміни посівів низькорентабельного ячменю та впровадження посівів високорентабельного ріпаку на площі 60,05 га підприємство матиме загальний прибуток в сумі 1 009,99 тис. грн.. Отже, економічний ефект від впровадження посівів ріпаку становить + 528,69 тис. грн.

25. Зростаючий попит на ріпак та продукти його переробки на внутрішньому та зовнішньому ринках дозволить розширити посівні площі та зайняти важливе місце в структурі олійних культур. Представлений аналіз й оцінка економічної ефективності ріпаківництва може бути використаний приватної аграрної фірми «ВОСТОК» для практичного впровадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилінська О. Я. Теоритичне та практичне поняття фінансового аналізу. / О. Я. Базилінська. – Київ : ЦУЛ, 20017. – 328 с
2. Мазур В.П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2016_6/21_Mazur.pdf.
3. Вороніна О.О. Управління фінансовим результатом / О.О. Вороніна; Харківський нац. економічний ун-т. – Харків, 2016. – 25 с.
4. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник: навчальний посібник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К.: Знання, 2017. – 1072 с.
5. Кондраков Н. П. "Сучасні підходи до бухгалтерського обліку" / Н. П. Кондраков. – [4-е вид., доп.]. – М.: ИНФРА-М, 2017. – 640 с.
6. Левицких О. О. "Стратегічний аналіз та планування фінансових результатів в управлінні ефективністю промислових підприємств" // Фундаментальні дослідження. – 2018. – № 12. – Ч. 3. – С. 634–639.
7. Пипко В. А. "Сучасні аспекти бухгалтерського та аудиторського обліку" / В.А. Пипко, Л.Н. Булавіна. – [5-е вид., доповнене]. – М.: Фінанси і статистика, 2016. – 592 с.
8. Скалюк Р. В. "Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування" / Р. В. Скалюк // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2. – С. 86–93.
9. Скалюк Р. В. "Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств" / Р. В. Скалюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – 2017. – Вип. 18(1). – Економічні науки. – С. 135–141.

10. Ткаченко Н. М. "Сучасний бухгалтерський облік, оподаткування і звітність: практичний посібник" / Н. М. Ткаченко. – 5-те вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2017. – 976 с.
11. Білик Т.О. "Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка і прогнозування" / Т.О. Білик; Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління. – К., 2018. – 20 с.
12. Кучеркова С.О. "Бухгалтерський облік фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах: сучасний підхід" / С.О. Кучеркова ; Нац. Наук. центр «Ін-т аграр. економіки» УААН. – К., 2016. – 21 с.
13. Закон України "Про підприємництво" від 07.02.1991 р. № 698-ХІІ.
14. Савицька Г. В. "Економічний аналіз діяльності підприємства: сучасні підходи" / Г. В. Савицька. — К. : Знання, 2016. — 654 с.
15. Зайцев Н.Л. "Сучасна економіка організації" / Н.Л. Зайцев: - М.: Видавництво "Іспит", 2017 р. - 768 с.
16. Лежненко Л. І. "Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів підприємства" / Л. І. Лежненко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. - 2018. - Т. 18, Вип. 4(2). - С. 127-130.
17. Литвин Б.М., Стельмах М.В. "Фінансовий аналіз: навч. посіб." / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – К. : «Хай-Тек Прес», 2018. – 336с.
18. Навч. посіб./Косова Т.Д., Сухарев П.М., Ващенко Л.О. та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 528 с.
19. Фінансовий аналіз / [М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька]. – [2-ге вид.]. – К. : КНЕУ, 2017. – 592 с.
20. Глушко А. Д. "Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності підприємства" / А. Д. Глушко, А. О. Грачова // Ефективна економіка.– 2018. – № 6. – DOI: 10.32702/2307-2105-2018.6.34.
21. Фінансовий аналіз / [М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька]. – [2-ге вид.]. – К. : КНЕУ, 2017. – 592 с.

22. Крамаренко Г. О. "Фінансовий аналіз : підручник" / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр учб. л-ри, 2016 – 392 с.
23. Мних Є. В. "Фінансовий аналіз : підручник" / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 536 с.
24. Грабовецький Б. Є. "Фінансовий аналіз та звітність : навч. посіб." / Б.Є. Грабовецький, І. В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – 281 с.
25. "Фінансовий аналіз : навч. посіб." / за заг. ред Т. Д. Косової, І. В. Сіменко. – К. : Центр учб. л-ри, 2016. – 440 с.
26. Мелень О. В. Актуальні аспекти підвищення прибутковості підприємства / О. В. Мелень, Ю. Ю. Холондач // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ": зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ "ХПІ". – 2016. – № 26 (1135). – С. 123-126
27. Шляга О. В. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва / О. В. Шляга, Л. І. Шипуля // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2018. – № 26. – С. 75-81
28. Романова Т. В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах / Т. В. Романова, Є. О. Даровський // Ефективна економіка. – 2017. – № 4. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3976>
29. Черевко Г.В. Економіка підприємств: Навчальний посібник / Черевко Г.В., Горбонос Ф.В., Іваницька Г.Б., Павленчик Н.Ф. За заг. ред. Г.В. Черевко. – Львів: Апріорі; 2016 – 384 с.
30. Кернасюк Ю. Ринок нішевих агрокультур. Режим доступу: <http://agrobusiness.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/12313-gynoknishevykhahrokultur.html>
31. Удова Л.О. Нішеві культури – нові перспективи для малих суб'єктів господарювання в аграрному ринку// Удова Л.О., Прокопенко К.О. - Економіка сільського господарства. - 2018. - № 3. - С. 102-117

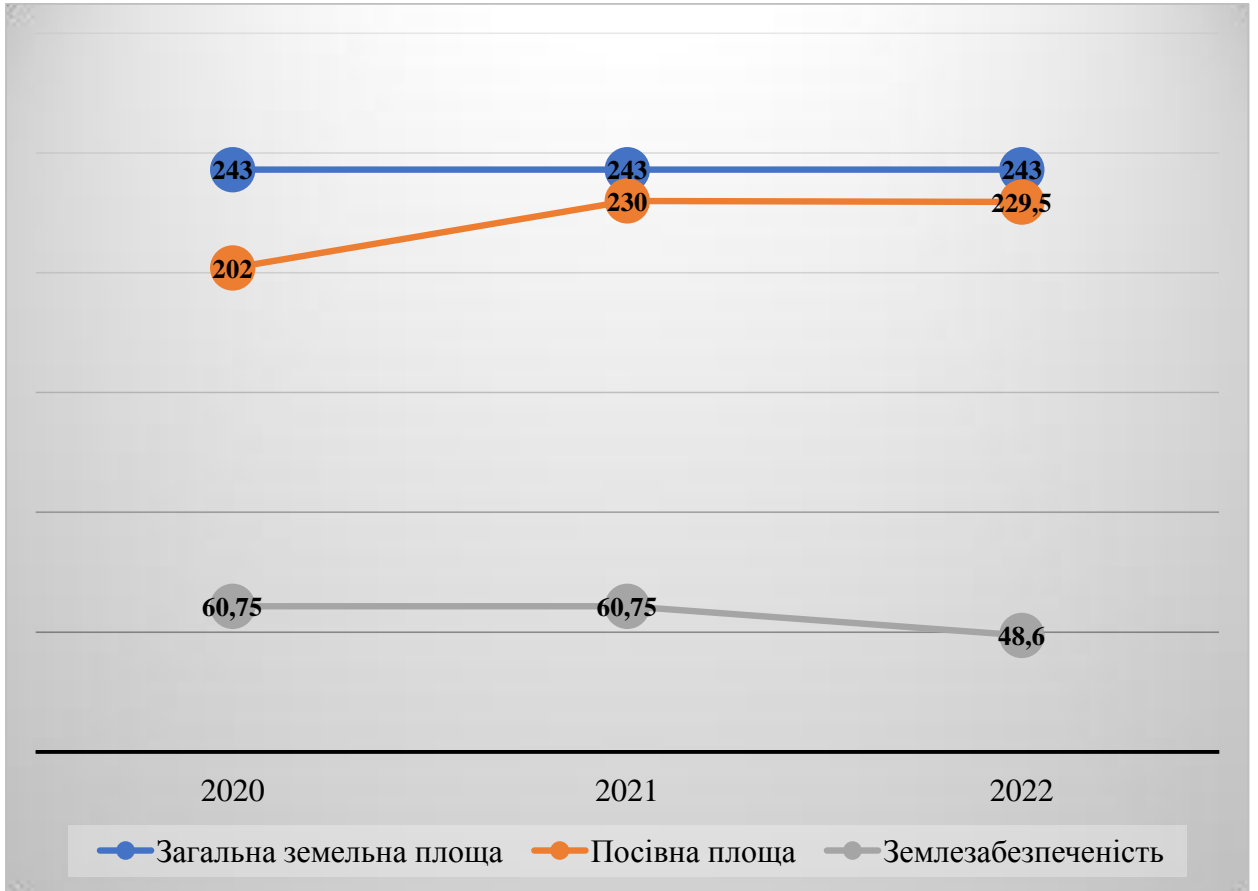
32. Нішеві культури. Проблеми та перспективи-2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://agroexpert.ua/nishevi-kultury-problemytaperspektivy/>
33. Ріпак: переваги та технології вирощування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lnzweb.com/ru/blog/viroschuvannya-ripaku-osoblivostitehnologiyi>
34. Постанова Уряду від 19 лютого 2018 року № 109 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року № 77»
35. Компенсація с/г техніки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka/kompensaciya-sg-tehniki>
36. Офіційний сайт Українського державного фонду підтримки фермерських господарств. URL: <https://udf.gov.ua>
37. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам» від 27 квітня 2022 року № 466.
38. Бардин Я.Б. Ріпак: від сівби до переробки: монографія / Я.Б. Бардин. – К.: Світ, 2000. – 107 с.
39. Куць Т.В. Аналіз витрат ефективності виробництва насіння ріпаку в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/189.pdf>
40. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.org.ua>
41. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах: Статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2017
52. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2013 рік: Статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2017

53. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2014 рік: Статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2018

54. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2015 рік: Статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2019

ДОДАТКИ

Склад і структура земельних угідь, землезабезпеченість

**Забезпеченість та економічна ефективність використання
виробничих фондів**

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Залишкова вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.	59,5	1649,3	1504,6	в 25 разів
Знос основних засобів на кінець звітного періоду, тис. грн.	836,7	864,0	1120,1	133,87
Первісна вартість основних засобів на кінець звітного періоду, тис. грн.	896,2	2513,3	2624,7	292,87
Вартість оборотних активів на кінець періоду, тис. грн.	1761,8	1529,0	1588,4	90,16
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1059	2844,8	2454,8	231,8
Середньорічна численність працівників, осіб	4	4	5	125
Площа с/г угідь, га	243	243	243	100
Фондозабезпеченість, тис. грн.	503,8	619,2	678,7	134,7
Фондоозброєність, тис. грн.	306,1	376,2	329,9	107,7
Фондомісткість, грн.	1,16	0,53	0,67	57,9
Фондовіддача, грн.	0,86	1,89	1,49	173,1
Коефіцієнт зношення	1,92	0,45	0,42	21,88
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	0,60	1,86	1,55	258,33
Тривалість одного обороту оборотного капіталу, дні	600	194	233	38,83

Динаміка прибутку від виробничої діяльності ПАФ «ВОСТОК»

